

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Kandidatuppsats

Journalistprogrammet VT 2015

Institutionen för journalistik, medier och kommunikation

Av: Anna Rosenström och Sanna Arbman Hansing

Handledare: Marina Ghersetti

BLAND HIVMÄN OCH AIDSOFFER

En studie om rapporteringen kring hiv och aids i svensk dagspress

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
DEPT OF JOURNALISM, MEDIA AND COMMUNICATION

Abstract

This study examines how the Swedish newspapers Dagens Nyheter and Aftonbladet report about hiv and aids. We start our analysis in the summer of 1987 when the famous designer Sigstén Herrgård reveals that he is hiv-infected, which causes a massive press coverage. To see how the reporting changes over time we compare the articles from that summer with how the epidemic was covered by the press in 1997 and 2007. Totally we have studied 355 articles.

We chose the theme partly because of *Torka aldrig tårar utan handskar* (2012), a Swedish tv-serie about the lives and deaths of young homosexuals in Stockholm in the 80's. It is based on a book serie written by the author and playwright Jonas Gardell who is critical to how media covered hiv and aids when it first came to Sweden. According to him the reporting was alarming and he refers to an article that described hiv as a punishment for people with an immoral lifestyle – homosexuals, prostitutes and drug addicts. We wanted to see if this really was what the reporting was like in the 80's and what have changed since then.

Our results shows that Dagens Nyheter and Aftonbladet often mention homosexuals, drug addicts and prostitutes in the reporting about hiv and aids. It is most common in 1987 but risky groups can be found in some of the articles from 1997 and 2007 as well. We can also see that the hiv-infected people very seldom get to express their view about the issue, instead it is experts, organizations and authorities that are the main actors as subjects in the reporting. We can determine that journalists often use words with a negative value in the articles about hiv and aids, such as *promiscuous*, *non-human* and *reckless attitude*. There has been an increasing amount of people getting hiv in Sweden, while the amount of articles in Dagens Nyheter and Aftonbladet have decreased.

Key words: hiv, aids, media coverage, media effects

Innehåll

1 INLEDNING.....	4
1.1 Syfte och frågeställningar.....	5
2 BAKGRUND HIV OCH AIDS.....	7
3 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	9
3.1 Medieeffekter.....	9
3.1.1 Dagordningsteorin.....	9
3.1.2 Framing.....	10
3.2 Nyhetsvärdering.....	10
3.2.1 Nyhetsvärdering vid hot, risker och kriser.....	11
3.3 Vi och dom.....	13
3.4 Tidigare forskning.....	15
4 MATERIAL OCH METOD.....	18
4.1 Material.....	18
4.2 Metod.....	19
4.2.1 Metoddiskussion.....	20
5 RESULTAT.....	21
5.1 Rapporteringens omfattning.....	21
5.2 Aktörer och berörda grupper.....	23
5.3 Tonen i rapporteringen.....	31
5.4 Medierapporteringen och allmänhetens uppfattningar.....	34
6 SLUTDISKUSSION.....	39
7 REFERENSLISTA.....	43
BILAGA Kodbok med definitioner.....	46

1 INLEDNING

De som sprider aids är mördare!

Nu har det hänt som inte fick hända: en oskyldig har dött i aids!

Alla bögar undersöks i jakten på aids.

En höst för tre år sedan började folk plötsligt att prata om hiv. Det var tv-serien *Torka aldrig tårar utan handskar* (2012), baserad Jonas Gardell romansvit med samma namn, som satte ämnet på agendan. För oss som var för unga för att ha upplevt 1980-talets oro, sett de alarmerande löpsedlarna och hört politikerna plädera för straff och tvångsisolering fungerade serien som en ögonöppnare. Serien kan ses som en kritik mot hur medierna skrev om hiv och hiv-smittade under tiden för sjukdomsutbrottet. I serien förekommer artiklar, radionyheter och tv-inslag som alla vittnar om en alarmerande och bitvis osaklig rapportering som tydligt pekade ut redan marginaliserade grupper – homosexuella, prostituerade och narkomaner.

Exemplen är hämtade ur verkligheten men vi hade svårt att tro att det stämde. Skulle svenska dagstidningar verkligen publicera sådana texter? Fanns det ingen problematisering? Varför var det bara politiker och experter som fick uttala sig, medan de drabbade själva tynade bort och dog på Roslagstulls sjukhus utan få sina röster hörda?

Vi bestämde oss för att ta reda på hur rapporteringen om hiv och aids såg ut under slutet av 1980-talet och hur den skiljer sig från dagens. För oss är det här ett angeläget ämne eftersom vi som blivande journalister ofta reflekterar kring medias makt över det offentliga samtalet.

Moderna samhällen är medierade vilket betyder att vi möter samhället via media. Vår kunskap om samhället är indirekt, snarare än skapad genom personliga erfarenheter (Strömbäck 2012:263). När människor har personliga erfarenheter av ett fenomen har media inte särskilt stor makt att sätta agendan. Ens egna erfarenheter väger tyngst. Däremot när ett nytt fenomen når allmänheten, som aidsepidemin gjorde i början av 1980-talet, är det via media som de flesta kommer i kontakt med det. Då har media stor makt att påverka *vad* människor pratar om och *hur* de pratar om det (Coleman, McCombs, Shaw & Weaver 2009:153). Medierna sätter agendan för såväl samtalen på kafferasten som i direktsända politiska debatter och bidrar till att skapa våra föreställningar om vad som är önskvärt och icke önskvärt, normalt och onormalt (SOU 2006:21).

1.1 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte är att undersöka hur hiv och aids har skildrats i svensk dagspress och hur rapporteringen har förändrats genom åren. Vi gör ett första nedslag år 1987 och följer utvecklingen tjugo år framåt. Det här gör vi för att se om det som Jonas Gardell vittnat om stämmer – att rapporteringen varit osaklig och att det ibland funnits en negativ ton när hiv-smittade personer omtalas.

Inom journalistkåren finns ett objektivitetsideal som är efter år värderas som ett av de viktigaste yrkesidealen. Det innebär bland annat att man ska rapportera sakligt. I rapporteringen kring hiv och aids har vi en misstanke om att man – särskilt vid den tidiga rapporteringen – har tummat på det här idealet. Det finns anledning att tro att rapporteringen har förändrats över tid eftersom mycket hänt inom forskningen samt att kunskapen om sjukdomen och toleransen mot homosexuella och hivpositiva har ökat. Dessutom känner vi själva inte igen rapporteringen såsom den beskrivs av Jonas Gardell och tänker att den därför måste se annorlunda ut i dag.

I vår uppsats fokuserar vi på fyra huvudfrågor som vi anser vara de viktigaste för att ge en samlad bild av rapporteringen kring hiv och aids. Därtill tillkommer ett antal detaljfrågor. Våra huvudfrågor och detaljfrågor är:

– *Hur har rapporteringens omfattning förändrats över tid?* Finns skillnader tidningarna emellan? Finns det ett samband mellan rapporteringens omfattning och antalet faktiska fall av hiv-smittade? Rapporteringens omfattning är intressant för att kunna peka på hur mycket uppmärksamhet frågan får och därmed hur stort samhällsproblem den anses vara och hur högt nyhetsvärde den har.

– *Vilka grupper nämns i rapporteringen?* Vilka kommer till tals och äger därmed rätten att gestalta sjukdomen? Vilka aktörer omtalas? Förekommer utpekande av riskgrupper? I så fall vilka? Dessa frågor hjälper oss att ta reda på vilka som får tolkningsföreträde i hiv- och aidsfrågan och om det finns aktörer som endast omtalas och därmed blir utestängda från mediediskursen. Det kan hjälpa

300 har dött

Dödlig sjukdom gäcker läkarna

En ny mystisk och obotlig sjukdom med en dödlighet som överträffar smittkoppor, har börjat sprida sig i USA. Hittills har 800 personer smittats sedan epidemin dök upp för ett par år sedan.

Sjukdomen har sedan dess spritt sig och nya fall rapporteras i accelererad takt.

Minst 300 av dem som har smittats av sjukdomen, kallad aids, har avlidit. Sjukdomen innebär att den som drabbas mister sitt immunförsvar mot infektioner. Den smittade blir ett lätt byte för infektioner som han annars skulle ha skakat av sig utan problem. Banala sjukdomar blir livsfariga.

De som smittats av Aids faller också av någon okänd anledning offer för en annars mycket ovanlig form av cancer.

Amerikanska forskare vet ännu inte vad som har vällat den mystiska sjukdomen eller hur den kan botas. De misstänker att det rör sig om ett slags virus som sprids via blodet.

Oron har den senaste tiden ökat, eftersom även barn har börjat smittas. Till en början var det nästan uteslutande manliga homosexuella män som smittades av aids. Tre fjärdedelar av alla som drabbats är homosexuella.

Forst trodde man att sjukdomen

var en följd av livsmönstret bland de homosexuella. Markant var att de som löpte den största risken att drabbas var män som hade många manliga sexualpartners.

Även narkotikamisbrukare visade sig löpa risk att smittas, speciellt sådana som injicerade narkotika. Av offren har 13 proc varit narkomaner.

Men sedan började fall dyka upp även bland andra, mer "normala", grupper. Av någon anledning har t ex invandrade haitier som bedyrar att de inte är homosexuella visat sig mottagliga för smitta.

Nu senast är det barn som smittats. Forskare försöker nu snabbt utreda om de smittade barnen kommer från familjer där det finns homosexuella eller narkotikamisbrukare.

En varning har nu gått från amerikanska centret för kontroll av sjukdomar om att barn som lider av blöddarsjuka är en stor riskgrupp.

Amerikanska forskare arbetar nu frenetiskt för att uträna vad som orsakar aids och för att om möjligt isolera det virus som tros välla smittan.

Jämför man aids med andra sjukdomar som dykt upp plötsligt i USA på senare år finner man att aids är långt farligare.

För aids har man hittills registrerat en dödlighetsprocent på ca 40 procent. Men om man studerar dem som fick sjukdomen för två år sedan finner forskarna att knappast någon har överlevt mer än två år med Aids.

En av de första artiklarna om aids publicerades i Dagens Nyheter i december 1982. Apropå riskgrupper står : "Men sedan började fall dyka upp även bland andra mer 'normala' grupper".

oss att ta reda på om medierna förstärker en uppdelning i ett “vi” och ett “dom”.

– *Hur är tonen i rapporteringen?* Är rapporteringen alarmerande eller lugnande? Neutral eller värderande? Förekommer negativa värdeord? Ges en positiv eller negativ bild av de smittade? Rapporteringens ton visar vilken bild som ges av sjukdomen och hur allvarlig epidemin anses vara i de olika skedena. De negativa ordmarkörerna kan hjälpa oss att se hur hiv- och aidsfrågan ramas in. Bilden som ges av de smittade är viktig för att se om rapporteringen är neutral eller för att eventuellt kunna visa på ytterligare tendenser till “vi och dom”-tänk.

– *Hur hänger medierapporteringen samman med allmänhetens syn på hiv och aids?* Finns det ett samband mellan mediernas och publikens engagemang i hiv- och aidsfrågan? Har attityderna mot hiv-smittade förändrats över tid och kan media ha påverkat detta? Kan vi se samband mellan en rapportering som pekar ut riskgrupper och allmänhetens syn på till exempel homosexuella? Dessa jämförelser gör vi för att se hur media kan ha påverkat publiken.

2 BAKGRUND HIV OCH AIDS

Sighsten Herrgård skapade stora rubriker när han gick ut med sitt sjukdomsbesked.

det var ett virus som orsakade sjukdomen.

Viruset fick namnet hiv (humant immundefekt virus) men i tidningar och i folkmun benämndes den nya sjukdomen även som ”bögpesten” (RFSU 2010).

Hiv kan smitta genom sexuellt umgänge, vid blodtransfusioner, från mor till barn under graviditeten samt genom att man delar sprutor eller infektionsnålar. 1982 ställdes den första aidsdiagnosen i Sverige och fallen ökade successivt. Vissa tandläkare vägrade att behandla homosexuella. Narkomaner kunde bli bemötta som spetsiska och svarta människor blev i många ögon detsamma som smittade (RFSU 2010). År 1985 tillsatte den socialdemokratiska regeringen Aidsdelegationen, som med socialminister Gertrud Sigurdsen i spetsen skulle bekämpa spridningen av hiv. Delegationen drev informationskampanjer och var delaktiga i att smittan skrevs in i smittskyddslagen. De tog också fram underlaget till riksdagsbeslutet om att förbjuda så kallade bastuklubbar – lokaler där besökarna träffades för tillfälliga sexuella kontakter.

Bastuklubbarna förbjöds 1987 och samma år har vi valt att börja vår undersökning. Den sommaren trädde den kände modeskaparen Sighsten Herrgård fram i media och berättade att han var hivpositiv. Han gav sjukdomen ett ansikte och det skulle bidra till att den tabubelagda

För att bättre förstå varför rapporteringen ser ut som den gör har vi satt oss in i grunddragen för hivepidemins utveckling. Här följer därför en kort historisk sammanfattning.

Sjukdomen påträffades först i USA där unga friska män plötsligt började insjukna i lunginflammation och fick en ovanlig form av hudtumör. Avmagrade kom de till sjukhusen med glansiga ögon, värk i kroppen svidande smärtor i mun och hals (RFSU 2010). Dödligheten var mycket hög och de flesta avled strax efter insjuknandet. Läkarkåren stod handfallen inför den nya sjukdomen.

Eftersom smittan först upptäcktes hos homosexuella män kallades sjukdomen för GRIDS (Gay Related Immune Deficiency Syndrome) innan den 1982 fick namnet aids (Acquired Immune Deficiency Syndrome). Det dröjde till 1984 innan forskarna kunde konstatera att

sjukdomen långsamt skulle bli mer accepterad i det svenska samhället. Aftonbladet och Dagens Nyheter skrev om hiv eller aids nästan varje dag och artiklarna handlade till största del om hur man skulle hantera och undvika smittan samt hur många som insjuknat och dött i olika delar av världen.

Vårt andra nedslag sker år 1997. Då hade bromsmedicinerna funnits i ett år och resulterat i att antalet aidssjuka i västvärlden sjunkit dramatiskt. Internationellt sett var Sverige förhållandevis skonat med drygt 200 nya hivsmittade varje år (Folkhälsomyndigheten). Läget var inte lika alarmerande och man visste mer om sjukdomen vilket också visar sig i tidningarnas rapportering. Tidningarna skrev inte lika mycket om ämnet och artiklarna handlade mer sällan om hur man hanterade och undvek smitta. I stället figurerade allt fler hiv-män och hiv-kvinnor på nyhetssidorna.

År 2007 – där vi gör ett sista nedslag – anmäldes 541 nya hivfall (Folkhälsomyndigheten). Det är det högsta antalet sedan 1986, året då hiv blev möjligt att diagnosticera. I dag har smittan utvecklats till en världsomfattande och i många länder i stort sett okontrollerad epidemi. (Socialstyrelsen 2007:10).

I Sverige lever ungefär 6400 personer med känd hivdiagnos. De tre vanligaste smittvägarna är heterosexuell smitta, sex mellan män och intravenöst missbruk. Hälften av alla fall som anmäldes år 2006 registrerades som misstänkt heterosexuell smitta (Socialstyrelsen 2007:10).

3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Vi kommer nedan att redogöra för tre olika forskningsspår som kan hjälpa oss att bygga en djupare förståelse för det vi undersöker och de resultat vi får. Eftersom vi utgår från att det tidningarna skriver om hiv och aids påverkar den allmänna opinionen kommer vi först att redovisa de vanligaste teorierna kring medieeffekter. Därefter kommer vi att beskriva de grundläggande dragen i teorier om nyhetsvärdering samt gå in på hur nyhetsvärderingen kan påverka rapporteringen vid hot, risker och kriser. Vi tror att dessa teorier kan ge oss förklaringar till varför rapporteringen ser ut som den gör. Till sist redogör vi för teorier om mediernas ”vi och dom” och förklarar begrepp som ”andrafiering”. Detta är relevant för oss eftersom vi vill undersöka om vissa riskgrupper pekats ut mer än andra och om de drabbade kommer till tals eller om de blir ”andrafierade”.

3.1 Medieeffekter

Medierna är varken allsmäktiga eller maktlösa. Men att medierna har makt att påverka vad och hur vi tänker är i dag ett vedertaget faktum. Tillsammans med samhällsfaktorer, personliga erfarenheter och egenskaper hos medborgarna kan medieinnehållet skapa så kallade medieeffekter. Den moderna synen på massmediernas makt över opinionen etablerades på 1980- och 1990-talen då teorier om dagordningseffekter, framing och priming formades (Shehata 2012:318). De teorier som knyter an till våra frågeställningar är de två förstnämnda och dem kommer vi att gå igenom i följande avsnitt.

3.1.1. Dagordningsteorin

Enligt teorin om dagordningseffekter (även kallad ”agenda setting”) kan medierna, genom att prioritera vissa ämnen framför andra, påverka vilka frågor människor anser vara viktiga. Sedan Maxwell McCombs och Donald Shaw publicerade artikeln *The Agenda Setting Function of the Mass Media* (1972) har forskningen gett ett omfattande empiriskt stöd för mediernas dagordningsmakt. I sin studie genomförde McCombs och Shaw innehållsanalyser för att ta reda på vilka sakfrågor som dominerade nyhetsrapporteringen. Mediernas dagordning jämfördes sedan med medborgarnas, genom opinionsundersökningar där deltagarna fick svara på frågan: ”Vilket är det viktigaste av de problem som vårt land står inför idag?”. Det visade sig finnas ett starkt samband mellan medborgarnas och mediernas dagordning. Dagordningseffekterna handlar alltså inte om *vad* vi tänker och tycker om olika frågor utan snarare *att* vi tänker på dem (Shehata 2012:320).

Moderna samhällen är medierade. Det vill säga: vi möter samhället via media och vår kunskap om det är indirekt, snarare än skapad genom personliga erfarenheter (Strömbäck

2012:263). När vi har personliga erfarenheter av ett fenomen är vi inte lika beroende av information från media. Medias dagordningseffekt blir då mindre. När ett nytt fenomen når allmänheten är det dock nästan enbart via media vi kommer i kontakt med det. Då har media mycket större makt att avgöra vilka frågor som blir viktiga för oss (Coleman, McCombs, Shaw & Weaver 2009:153). I början av 1980-talet var aids en helt ny sjukdom som inte ens läkarna visste mycket om. Bara ett hundratal svenskar var drabbade så de flesta hämtade kunskap om den nya sjukdomen genom att läsa tidningen, lyssna på radio och se på tv. Man kan därför anta att den tidiga rapporteringen påverkade opinionen i högre grad än vad den gör i dag, när vi har större kunskap om hiv och aids och fler har gett ansikte åt sjukdomen.

3.1.2. Framing

Om dagordningseffekter handlar om hur medierna påverkar vilka frågor människor tänker på så handlar framing om *vad* medierna får oss att tänka om dessa frågor. Hur en händelse ramas in, gestaltas och ges en innebörd påverkar hur medborgarna uppfattar verkligheten (Shehata 2012:327). Robert Entman menar att "to frame" innebär att man "väljer ut vissa aspekter av en uppfattad verklighet och gör dem mer framträdande i en kommunicerande text, för att på så sätt främja en viss problemdefinition, orsakstolkning, moralisk bedömning och/eller föreslagen lösning på det beskrivna problemet" (Entman 1993:52).

Teorierna om medieeffekter är av relevans för vår undersökning eftersom vi genom dem kan anta att svenska folket påverkas av hur rapporteringen kring hiv och aids ser ut. Med utgångspunkt i dagordningsteorin kan vi hålla för sannolikt att om det skrivs mycket om aids som ett allvarligt problem, kommer befolkningen att se det som ett allvarligt problem. Pekas homosexuella män upprepade gånger ut som en riskgrupp för aids är det troligt att den allmänna opinionen om homosexuella påverkas. Är det vissa grupper som hela tiden får komma till tals är det de som har makten över problemformuleringarna och därmed makten att gestalta sjukdomen och de drabbade på ett visst sätt.

3.2 Nyhetsvärdering

Egenskaper som gör händelser till bra nyheter har, sedan de första undersökningarna gjordes på 1960-talet, ofta fått skilda benämningar. Men de mest centrala egenskaperna återkommer i flera studier. Marina Gheretti (2012:212) listar fyra faktorer som är viktiga för att en händelse ska bli uppmärksammas av medierna: *närhet*, *sensation*, *elitcentrering* och *förenkling*.

Händelsers tidsmässiga, geografiska och kulturella *närhet* till publiken påverkar om, hur

mycket och på vilket sätt de uppmärksammas. Ju större närhet, desto troligare att det blir en stor nyhet. *Sensationer* eller avvikelser handlar om oväntade och ovanliga företeelser och prioriteras högt i nyhetsrapporteringen, eftersom det skapar nyfikenhet och intresse hos publiken. Ofta har de sensationella händelserna negativa drag, även om det ibland förekommer positiva inslag. Detta beror troligen på att de negativa sensationerna avviker i högre grad från det vi räknar som normalt vardagsliv. *Elitcentreringen* handlar om att de vanligast förekommande aktörerna i nyhetsrapporteringen hör till någon sorts politisk, ekonomisk, kulturell eller idrottslig elit. En förklaring till detta är att personer på höga samhällsliga positioner ofta har tillgång till den information som medierna efterfrågar och att deras handlingar är viktiga för många. En annan är att deras liv i allmänhet avviker från vanliga människors och därmed blir mer intressanta. Slutligen är nyheter i de flesta fall *förenklade*. De handlar ofta om enskilda händelser snarare än om utdragna och komplicerade förlopp, hellre om en aspekt än om sidospår och parallella handlingar. Språket är ofta avskalat och enkelt att förstå. Detta kan vara nödvändigt för att publiken ska förstå och intressera sig för nyheten men det kan också medföra att entydiga och okomplicerade händelser prioriteras högre än mer invecklade sådana.

På listan över kriterier som ger högt nyhetsvärde kan vi också lägga till *viktighet* eller *betydelse*. Enligt medieforskaren Herbert J. Gahns (1980) beror nyhetsredaktionernas överväganden dels på hur högt upp i makthierarkin personer eller institutioner som är inblandade i nyheten befinner sig, dels på vilken betydelse nyheten har för nationen och dess intressen, hur många människor den berör och hur stor vikt den har för det förgångna eller framtiden (Nord & Strömbäck 2005:22).

Vi tror att dessa kriterier som ger händelser och sakfrågor nyhetsvärde ska kunna ge oss förklaringar till varför rapporteringen om hiv och aids har sett ut som den gjort och varför vissa aktörer fått komma till tals och andra inte. Att fördjupa oss i nyhetsvärdering vid hot, risker och kriser i synnerhet bör också hjälpa oss att hitta förklaringar.

3.2.1. Nyhetsvärdering vid hot, risker och kriser

Det är inte sällan som två olika hot som förefaller likartade värderas olika av medierna. Jesper Strömbäck och Lars Nord har analyserat nyhetsförmedling vid hot, risker och kriser i rapporten *Hot på agendan* (2005). Enligt dem kan ibland mindre faktiska hot rapporteras mer omfattande än större sådana. Nya sjukdomar beskrivs ofta som mer hotfulla i rubriker och löpsedlar än sjukdomar vi redan känner till, trots att de inte utgör ett lika stort hot mot mänskligheten (s. 7).

Eftersom media är den främsta källan till politisk och samhällslig information för de flesta

människor, kan nyhetsredaktionernas prioriteringar få betydande konsekvenser för medborgarnas åsikter, beteenden, riskbedömningar och verklighetsuppfattningar. Det gäller dock att ha i åtanke att medierna knappast speglar verkligheten helt objektivt. Nyheter är snarare konstruktioner av verkligheten än en spegling av den. Det är inte troligt att medierna skulle värdera varje potentiellt hot utifrån en standardiserad mall där det största faktiska hotet alltid fick mest uppmärksamhet. Det redaktionella arbetet sker inte i en ”klinisk laboratoriemiljö” utan är en föränderlig process som påverkas av en rad faktorer. Nyhetsförmedlingen påverkas inte enbart av existerande hotbilder och riskbedömningar utan också av olika värderingar av händelser och hot (2005:9).

Som vi nämnt tidigare finns det kriterier som påverkar hur mycket händelser och fenomen uppmärksammas av medierna. Dessa kriterier har naturligtvis också betydelse för händelser som uppfattas som hot, risker eller kriser. Hot, risker och kriser innehåller i själva verket ofta många av de kriterier som brukar karaktärisera en bra nyhet. Till exempel är de ofta avvikelser från det normala. Därför är vanligtvis medierapporteringen kring hotfulla händelser omfattande och intensiv, i alla fall fram tills dess att händelsen börjar uppfattas som en normalitet snarare än en avvikelse (2005:28). Enligt Nord och Strömbäck är rapporteringen om aids ett exempel på detta.

“Aids beskrevs som en global farsot och toppade alla mediars rapportering i mitten av 80-talet. Idag är sjukdomsstatistik eller medicinska framsteg på detta område på sin höjd värda en notis” (2005:31).

En händelse som är av ytterst dramatisk karaktär behöver alltså inte ge upphov till stora rubriker om det är något som enbart uppfattas som “en tröstlös upprepning av tidigare händelser” (2005:28).

Vidare ökar sannolikheten för att ett hot ska få stor uppmärksamhet om det innehåller dramatik som kan kopplas till särskilda personer, om personerna har starka egenskaper och om det finns en stark konflikt mellan dem. Konflikten måste personifieras och personerna måste tillskrivas olika egenskaper och möjliggöra olika identifikationsmönster (2005:29-30).

Nord och Strömbäck delar in faktorer som kan påverka riskers och hots nyhetsvärde i *händelserelaterade*, *medierelaterade* och *politiskt relaterade* faktorer. De *händelserelaterade* faktorerna gör att händelser kan uppfattas som samhällseliga hot av medierna och därmed får stor uppmärksamhet. Hit hör de hot som antas beröra många människor i det egna närområdet, händelser som bedöms som hot av auktoritära elitkällor och hot som ses som avvikelser från det normala. De *medierelaterade* faktorerna kan också ha betydelse för vilka händelser som medierna väljer att uppmärksamma. Vissa av faktorerna handlar om att uppfylla medielogikens krav på dramaturgiskt

berättande. Finns det en konflikt som innehåller starka personligheter kan det göra det journalistiska berättandet enklare. Det kan också handla om faktorer som om hotet kan visualiseras och göras mer begripligt bildmässigt eller om det är värt att bevaka och rapportera om kostnadsmissigt. De *politiskt relaterade* faktorerna handlar i sin tur om hur aktiva politiska aktörer är när de definierar givna situationer, situationernas orsaker och konsekvenser (2005:30-32).

Författarna framhåller en viktig skillnad mellan journalistik kring samhälleliga hot och risker och annan journalistik. De menar att den journalistik som uppkommer vid särskilt dramatiska skeenden generellt sett är mindre genomarbetad och mer uppskruvad:

“Överdrifter och förenklingar får större utrymme när tidspressen är extrem och det är svårt att få grepp om vad som egentligen händer. I den allmänna förvirring som ofta präglar de flesta akuta situationers första eller mer intensiva skeden är det inte ovanligt att nyhetsrapporteringen mer än vanligt förstärker det på ytan dramatiska och låter mer eller mindre välgrundade spekulationer ta över när bristen på information är uppenbar” (2005:28).

3.3 Vi och dom

Som vi redogjorde för i avsnittet om medieeffekter ovan finns det forskning och en rad olika teorier om hur media påverkar den allmänna opinionen. Medias roll för reproduktionen av vedertagna normer och föreställningar har också studerats. Enligt författarna till rapporten *Mediernas vi och dom: Mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen* bär både media, utbildningssystemet, det politiska systemet och marknaden ansvaret för reproduktionen av de negativa föreställningarna om “de andra”. De menar att det finns en rad exempel på olika mediala händelser där “vi” och ”de andra” framställs som två väsensskilda grupper med “vitt skilda kulturella egenskaper”. “Vi” görs till det normala och måttstocken för bedömningen av de avvikande “andra” (SOU 2006:21:4). Rapporten fokuserar främst på grupperna ”invandrare” och “svenskar” och diskriminering på grund av etnicitet, men tendenserna går även att applicera på andra marginaliserade grupper, i vårt fall homosexuella, narkomaner, prostituerade eller hiv-smittade.

I kapitlet *Den dagliga dosen. Diskriminering i Nyheterna och Bladet* i samma rapport tar Ylva Brune upp begrepp som “vi och dom” och “andrafiering”. Hon menar att nyhetstexter kan skapa en speciell form av identiteter för aktörerna som uppträder i texten, och för mediet och den implicita läsaren. En text kan göra någon eller några till “andra” genom att konstruera ett “vi” och ett “dom”:

“Texten är sådan att ‘vi’ talar om ‘dem’. De som beskrivs är föremål för gestaltningar och teorier som utgår från diskurser som textens ‘vi’ är hemma i eller kan solidarisera sig med, medan ‘de’ har marginellt eller inget inflytande över hur texten konstruerar ‘dem’. Relationen mellan textens ‘vi’ och ‘de’ framstår som en serie skillnader, ett motsatsförhållande eller en konflikt.” (SOU 2006:21:91)

Till andrafieringen hör också att “de egenskaper, handlingar eller problem som ‘vi’ tillskriver ‘dem’ är främmande eller oönskade i vår egen självbild eller framstår som ett hot mot ‘oss’ och ‘vår’ identitet. Så beskrivna kontrasteras ‘de’ mot ‘vår’ utopiska, ideala självbild.” (SOU 2006:21:91).

Författaren skriver också om statsvetaren Kristina Boréus som har identifierat fyra typer av diskursiv diskriminering, vilka innebär ett missgynnande av de individer eller grupper som blir föremål för dem. Den första typen är *utestängande från diskursen*, vilket innebär att de personer som kategoriseras på ett visst sätt inte får medverka i att formulera de frågor som är relevanta för dem. Att helt osynliggöra gruppen är den mest kraftfulla typen av utestängande. Den andra kategorin Boréus identifierar är *negativ framställning*. Det kan handla om att “de andra” ges uppenbart nedsättande beteckningar, men också etiketter som från början varit neutrala men som så småningom laddats med en negativ bibetydelse (2006:21:92). Den tredje formen av diskursiv diskriminering är *diskriminerande objektivering*. Här beskrivs “de” från en position som är opåverkad av de beskrivna personernas egna analyser, önskemål, tankar och känslor (SOU 2006:21:93). Slutligen identifierar hon en kategori som hon kallar *förslag till negativ särbehandling eller beskrivningar som normaliserar negativ särbehandling*. Även om det i journalistiken är sällsynt med direkta förslag och uppmaningar kan nyhetstexter kontextualisera olika källors argument och uppmaningar på sätt som gynnar eller missgynnar dem (SOU 2006:21:94).

Brune menar att den mest grundläggande formen av tillträde till det medierade offentliga rummet är att på något sätt synas i medierna som intervjuad, porträtterad eller omtalad. Osynliggörande av personer ur marginaliserade grupper kan vara en sorts diskriminering. Men hon pekar också på att ett systematiskt synliggörande av en grupp i negativa sammanhang kan vara detsamma (SOU 2006:21:100). Vi vill veta om vissa grupper synliggörs mer än andra eller pekas ut som riskgrupper när det skrivs om hiv och aids i tidningarna.

Vi kan använda oss av teorier om “vi och de” när vi analyserar vilka aktörer som får komma till tals, vilka som omtalas och vilka som pekas ut som riskgrupper i hiv- och aidsrapporteringen. Finns det grupper som inte får uttala sig men som hela tiden omtalas? I så fall kan det vara ett fall

av andrafiering och vi kan titta närmre på om det till och med kan finnas fall av diskursiv diskriminering.

3.4 Tidigare forskning

Hittills har vi diskuterat och redogjort för teorier om medieeffekter, nyhetsvärdering och mediernas "vi och dom". Nu ska vi titta närmre på vad tidigare forskning kring hiv och aids i media samt attityder kring hiv och aids, har visat.

Det finns förvånansvärt lite svensk forskning som visar hur våra medier rapporterat kring hiv och aids, särskilt efter 80-talet. Om vi räknar bort ett antal kandidatuppsatser som tar upp ämnet hittar vi rapporten *Aids – ett drama i flera akter* som kom ut 1992. Det är en innehållsanalys av svensk press 1982-1988 som är gjord av Gunilla Jarlbro, Annelis Jönsson och Sven Windahl. I den undersöks hur några svenska nationella tidningar rapporterade kring hiv och aids genom att se vilka aktörer som fanns med och vilka teman och ämnen som togs upp. De kom fram till att de vanligast förekommande aktörerna var forskare och medicinare samt socialministern och professor Lars Olof Kallings. Aktörer som kom in senare i rapporteringen var bland annat socialarbetare, sjukvårdspersonal och barnvårdspersonal. De smittade företrädde ofta av organisationer. Det vanligaste ämnet som togs upp i rapporteringen var information för att förebygga spridningen av viruset. Andra vanliga ämnen var spridningen av hiv och aids samt forskning och forskarnas kamp för att lösa gåtan om sjukdomen.

Vidare har Admassu Tassew (1995) skrivit avhandlingen *Reporting A Pandemic: A Comparative Study of AIDS News Coverage in African and European Prestige Dailies*. I studien jämförs rapporteringen kring hiv och aids i fyra stora dagstidningar från Sverige, Storbritannien, Kenya och Uganda under åren 1983-1990. Tassew har bland annat undersökt rapporteringens omfattning (både i antalet artiklar och hur mycket utrymme artiklarna tar upp), vilka aktörer som förekommer som subjekt och objekt samt vilken bild som ges av hiv- och aidssmittade. Enligt studien var 1987 det år då mest utrymme gavs åt artiklar som rörde hiv och aids och flest artiklar om ämnet publicerades, både i Dagens Nyheter och de utländska dagstidningarna. De vanligaste aktörerna som förekom som subjekt i tidningarna var experter och officiella källor som till exempel myndigheter, organisationer och politiker. De mest förekommande omtalade aktörerna var hiv- eller aidssmittade. När smittade personer förekom beskrevs de oftast i neutrala ordalag. I Dagens Nyheter var bilden av de smittade i 79 procent av fallen neutral, i 15 procent av fallen negativ och i 6 procent av fallen positiv.

Tassew har också jämfört det totala antalet smittade i de olika länderna med rapporteringens

omfattning för att få reda på om den mediala verkligheten stämmer överens med sjukdomens. Han kommer fram till att så inte alltid är fallet. Vidare jämför han även rapporteringens omfattning i Sverige (i Dagens Nyheter och Rapport) med hur högt ämnet ligger på publikens agenda. Det visade sig att hiv och aids låg som högst både på mediernas och publikens agenda år 1987, och att de svenska medierna därmed kan ha haft en agendasättande effekt.

Ett antal utländska studier har genomförts på vårt tema. En som liknar vår är den amerikanska studien *AIDS at 21: Media Coverage of the HIV Epidemic 1981-2002*. Den har genomförts av The Kaiser Family Foundation i samarbete med Princeton Survey Research Associates. Undersökningen tar upp såväl karaktäriserande drag kring rapporteringen som amerikaners attityder till sjukdomen och antalet faktiska sjukdomsfall. Den kommer bland annat fram till att rapporteringen kring hiv och aids har minskat sedan 1980-talet, trots ett ökande antal nya sjukdomsfall. Rapporteringen med nationellt perspektiv har minskat och fått ge plats åt ett globalt perspektiv. Det ämne som dominerat har även här varit prevention. Studien visar även att porträtteringen av de berörda grupperna också skiftat mot ett mer globalt fokus. Specifika grupper som homosexuella män har förekommit allt mer sällan i rapporteringen. 1981 representerade de 100 procent av den berörda populationen i rapporteringen, 2002 låg samma siffra på ungefär 5 procent eller under. Tonen i rapporteringen har varit både optimistisk, pessimistisk och neutral och visade sig vara som mest optimistisk 1996-1999, då bromsmedicinerna kom. Undersökningen visar också att andelen amerikaner som ser aids och hiv som det mest akuta hälsoproblemet nationen/världen har att bemöta, har minskat dramatiskt. Även om inte USA och Sverige är helt jämförbara så finns det vissa likheter (båda är västerländska demokratier, har liknande journalistiska ideal och liknande möjligheter till bromsmedicin till den drabbade befolkningen). Vi bör därför delvis kunna jämföra våra resultat med den amerikanska studiens.

Förutom forskning kring just medierapporteringen kring hiv och aids har vi också velat ta del av undersökningar kring svenskarnas attityder kring hiv och aids. Detta för att kunna se om det finns samband mellan rapporteringen, sjukdomens och medicinernas utveckling samt opinionerna hos allmänheten.

Socialstyrelsen har gett ut rapporten *Hiv och aids i Sverige: Kunskaper, attityder och beteenden hos allmänheten 1987-2007*. Den sammanfattar resultaten från sju enkätundersökningar som gjorts under perioden. I rapporten framkommer att det skett en positiv utveckling i allmänhetens förhållande till hiv och aids på det sättet att den tidigare rädslan för personer som är smittade med hiv har minskat betydligt. Allt färre uppger att de skulle undvika kontakt med hivpositiva personer och synen på homosexuella har blivit mer tillåtande, även om det år 2007 endast var 46 procent av männen och 69 procent av kvinnorna som helt instämde i påståendet "Att

vara homosexuell är inget onormalt”. Man kan också se en utveckling mot att riskbeteendet i förhållande till hiv och andra sexuellt överförbara infektioner ökar, särskilt bland unga. Man har fått en mer tillåtande inställning till tillfälliga sexuella kontakter och man byter sexualpartner med tätare mellanrum idag än tidigare. Tilltron till kondomen som skydd har ökat under hela undersökningsperioden men trots det har inte det faktiska användandet av kondom förändrats. Man kan också se att allmänhetens engagemang i aidsfrågan har minskat kraftigt. Vi ska återkomma till den här rapporten när vi kommenterar resultaten från vår undersökning men först ska vi redovisa vårt val av material och metod.

4 MATERIAL OCH METOD

Eftersom vi inte har möjlighet att undersöka allting som har skrivits om hiv och aids i svenska dagstidningar har vi gjort ett urval. Här redogör vi kortfattat för vilket material vi har valt att studera. Vi beskriver och diskuterar även vårt val av metod.

4.1 Material

Vi har undersökt hur rapporteringen sett ut under tjugo års tid genom att göra nedslag vid tre olika årtal: 1987, 1997 och 2007. Dessa årtal har vi valt av flera anledningar. Dels ville vi undersöka perioder då rapporteringen var omfattande, vilket den var under dessa år. Dels ville vi se vad som hände med rapporteringen ett år efter att bromsmedicinerna kommit (1997) och under det år då antalet nysmittade med hiv i Sverige var som högst (2007). Vi tyckte att det var lämpligt att låta det gå tio år mellan våra nedslag för att täcka in en längre tidsperiod och för att kunna visa på större förändringar.

Vårt urval består av artiklar från två av de största dagliga tidningarna i Sverige: Dagens Nyheter och Aftonbladet. Vi ville titta på en morgontidning och en kvällstidning för att urvalet skulle kunna representera svensk dagspress. Vi valde den största morgontidningen och kvällstidningen för att de genom sin räckvidd borde ha störst genomslag hos den svenska befolkningen och därmed ha störst effekt på oss som publik.

Artiklarna från 2007 och 1997 har vi kunnat leta fram i Mediarkivet, ett digitalt nyhetsarkiv innehållande tryckta dagstidningar, tidskrifter och affärspress. Här kunde vi söka på artiklar som innehöll orden *hiv* eller *aids*. Mediarkivet innehåller bara artiklar från 1990-talet och framåt, så tidningarna från 1987 fick vi istället leta fram i bibliotekets arkiv med mikrofilmer. Här kunde vi inte leta via sökord utan var tvungna att skumma igenom tidningarna sida för sida under vår valda tidsperiod för att hitta artiklar om hiv och aids.

Artiklarna vi studerar är nyhetsartiklar, reportage och personporträtt men också tyckande material som ledare, debattartiklar och krönikor. Av praktiska skäl har vi valt bort insändare eftersom de inte finns sparade i Mediarkivet. Vi har endast kodat de artiklar som helt eller delvis handlar om hiv eller aids. Därmed har vi bortsett från de artiklar där sjukdomen bara nämns i förbifarten. Ett undantag är i inledningen på resultatdelen där vi velat ge en överskådlig bild över antalet artiklar för samtliga 20 år och av tidsbrist inte kunnat gå in och läsa alla dessa artiklar. Vi misstänker att det slunkit med några artiklar som egentligen inte handlar om hiv och aids men vi har valt att bortse från den risken eftersom vårt mål endast var att ge läsaren en snabb överblick över

rapporteringens omfattning.

Eftersom vi vill analysera tidsperioder då det skrevs mycket om sjukdomen har vi valt de månader då rapporteringen av olika anledningar var som mest omfattande. Vi har valt att börja vår undersökning sommaren 1987 då den kände modeskaparen Sighsten Herrgård gick ut i media och berättade att han var hiv-positiv. Han gav sjukdomen ett ansikte och hans öppenhjärtiga intervjuer ledde till ett stort medieuppbåd. Det var den 29 juli så vi har studerat artiklar under perioden 15 juli till 20 augusti. Det resulterade i sammanlagt 113 artiklar. År 1997 kunde vi inte se någon tydlig pik utan gjorde ett totalurval. Det var möjligt eftersom det inte skrevs lika mycket om hiv det året. Sammanlagt blev det 150 artiklar med en viss övervikt på artiklar från Aftonbladet. År 2007 skrevs det mest om hiv under månaderna juni, juli och december. I juni pikade rapporteringen på grund av att en så kallad hiv-man häktats i Göteborg efter att avsiktligt ha smittat ett stort antal kvinnor. I juli blommade det upp en debatt om sprututbyte som kom att handla om att förebygga smittspridningen bland narkomaner. I december kan vi se en ökning orsakad av att artisten Andreas Lundstedt går ut i media och berättar att han är smittad. Sammanlagt blev det 92 artiklar år 2007.

4.2 Metod

Sammanlagt genererade vårt urval 355 artiklar på vilka vi sedan genomförde en kvantitativ innehållsanalys. Vi valde metoden för att vårt resultat lämpar sig bra för att uttryckas och analyseras med siffror. Vi menar att de frågor vi vill ha svar på inte kräver en djupläsning – att man hittar dolda budskap mellan raderna – utan snarare berör förekomsten av olika innehållsliga kategorier, som till exempel hur stort utrymme hiv- och aidsfrågan får eller hur ofta en viss grupp får komma till tals (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud 2012:197).

Fördelen med en kvantitativ textanalys är att vi kan täcka in ett stort material. Dessutom lämpar sig metoden bäst när man ska göra jämförelser av olika slag, i vårt fall över tid och tidningarna emellan. Samtidigt kan inte allt hårdras i siffror utan vi har också använt oss av några mer kvalitativa variabler såsom tonläge och negativa ordmarkörer. Vi har använt oss av ett kodschema med både formmässiga variabler (tidning, storlek m.m.) och innehållsliga variabler (spekulationer, negativa ordmarkörer m.m.). De variabler som vi ser som mest centrala för våra frågeställningar är bland annat tonläge, negativa ordmarkörer, aktörer som kommer till tals, omtalade aktörer och riskgrupper. Fullständig kodbok med alla variabler finns som bilaga.

För att kunna jämföra medierapporteringen med allmänhetens faktiska uppfattningar har vi valt att jämföra våra resultat med resultaten i Socialstyrelsens rapport om HIV i Sverige (2007). Eftersom vi inte vet om deltagarna i den studien blivit påverkade av svenska

tidningars rapportering kan vi inte fastställa några orsakssamband men vi har anledning att tro att sådana finns, med stöd i teorier om medieeffekter.

4.2.1 Metoddiskussion

En nackdel med att använda den kvantitativa innehållsanalysen på vårt material är att en del av de mer kvalitativa variablerna kan vara svåra att koda eftersom vi undersökt ett stort material och därmed inte kunnat gå in i varje text på djupet. Det är också svårt att bortse från vår egna påverkan när vi analyserar variabler såsom ”negativa ordmarkörer” eller “tonläge”. Vilka ord som är negativa och värderande är en tolkningsfråga så vår studie kan vara svår att replikera. Vi är medvetna om att vissa av variablerna är mer godtyckliga och bygger på vår personliga uppfattning. För att minska vår egen påverkan har vi diskuterat med varandra så fort vi varit osäkra på hur vi ska koda. Då har beslutet i alla fall gått igenom två personer och enligt statsvetaren Birgitta Höijer (1990:16) är det ett sätt att motverka subjektivitet. Ett annat är att lyfta fram exempel för att visa hur man har tolkat innehållet och det har vi försökt göra både i resultatdelen och när vi har kodat.

Vårt val att använda oss av en kvantitativ metod men med ett antal kvalitativa variabler kan diskuteras. Vi har slitits mellan en vilja att täcka in ett stort material – att undersöka två olika tidningars rapportering vid tre olika tillfällen – och samtidigt studera vårt material ingående. Det kan ha påverkat resultatet på så sätt att vi kan ha missat att koda vissa negativa ordmarkörer för att de förbigått oss vid en snabb läsning. Vi kan också ha varit för snabba med att koda till exempel artiklars tonläge. Hade vi haft tid att läsa alla artiklar igen hade vi kanske bedömt tonen annorlunda i vissa fall.

Man kan också diskutera vårt urval eftersom vi av praktiska skäl endast gjort nedslag vid tre årtal och ändå velat täcka in förändringar över en tidsperiod på 20 år. Hade vår undersökning varit mer omfattande hade vi kunnat göra nedslag oftare och kunnat studera förändringen mer noggrant.

5 RESULTAT

I följande kapitel kommer vi att lyfta fram de viktigaste resultaten från vår studie. På grund av den begränsade omfattningen har vi behövt bortse från vissa variabler för att fokusera på de vi funnit extra intressanta. Variabler vi lyfter fram i resultatdelen är exempelvis aktörer, berörda grupper, tonläge och negativa värdeord. Variabler vi har valt att bortse från är bland annat förekomsten av spekulationer och vilket geografiskt område artiklarna berör. I resultatdelen kommer vi att utgå från våra huvudsakliga frågeställningar, nämligen:

- ▲ Hur har rapporteringens omfattning förändrats över tid?
- ▲ Vilka grupper nämns i rapporteringen?
- ▲ Hur är tonen i rapporteringen?
- ▲ Hur hänger medierapporteringen samman med allmänhetens syn på hiv och aids?

5.1 Rapporteringens omfattning

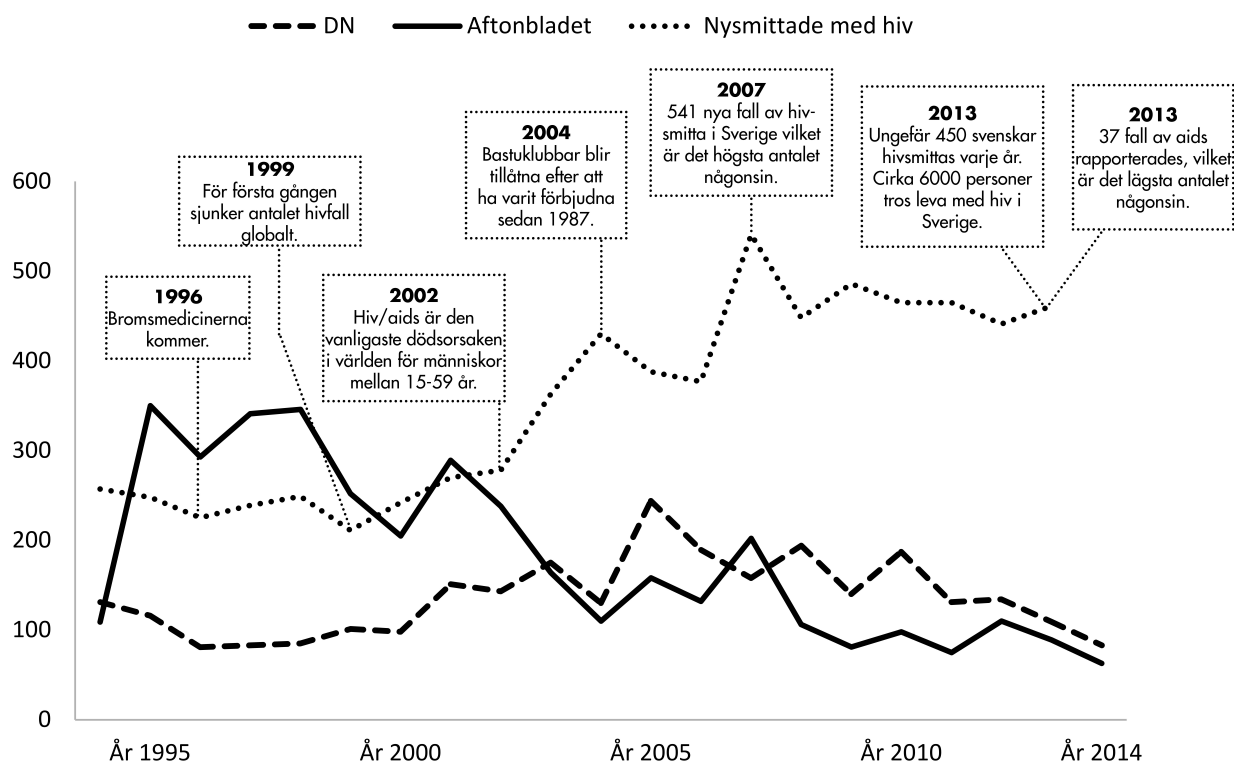
När vi har undersökt rapporteringens omfattning har vi gått så långt tillbaka som det digitaliserade mediearkivet sträcker sig. I vårt fall är 1994 det första året som både Dagens Nyheter och Aftonbladet finns i digitaliserad form. Sökorden vi har använt oss av är *hiv* och *aids*. Vi har inte läst alla artiklar och det kan därför förekomma texter som bara till en liten del handlar om sjukdomen. Förhoppningsvis är andelen artiklar som inte primärt handlar om hiv eller aids ungefär lika högt under samtliga årtal och det ska därför inte behöva vara ett så stort problem. Vi har endast gjort denna inledande redogörelse för att på ett övergripande sätt kunna visa på rapporteringens omfattning.

Figur 5.1 kan vi se att Dagens Nyheter har en förhållandevis jämn kurva. Lägst var rapporteringen år 1996 då man publicerade 81 artiklar om hiv och aids. Det kan tyckas konstigt eftersom det var året då bromsmedicinerna kom vilket borde ha lett till en omfattande rapportering. Rekordåret för Dagens Nyheter del var 2005 då man skrev om hiv och aids i inte mindre än 244 artiklar. Vi kan inte se att den höga bevakningen är kopplad till någon direkt händelse och hittar därmed ingen anledning till att man skrev så många artiklar i ämnet just det året. Tvärtom visar rapporteringen på en stor bredd – man skriver om alltifrån hivmän och hemmatester till att Ryssland ska kora en ”Miss Hiv”.

År 1987 hade många artiklar en alarmerande ton.

Figur 5.1 Artiklar och nya hivsmittade i Sverige (antal)

Källa: Noaks Ark och Folkhälsomyndigheten.

För Aftonbladets del är kurvan mer drastisk. Mellan år 1995 och 1998 publicerar man runt 350 hivrelaterade artiklar per år vilket betyder att man i genomsnitt skrev en artikel om dagen. Sedan viker kurvan av nedåt och de senaste tio åren ser vi en kraftig nedgång i rapporteringens omfattning. Ett undantag är 2007 då Aftonbladets rapportering fick en viss uppgång. Samma år var antalet nya hivsmittade i Sverige det högsta någonsin och tidningarna uppmärksammade den nya vågen hivsmitta bland Stockholms sprutnarkomaner.

I tabellen kan vi se att både Dagens Nyheter och Aftonbladet skriver mindre och mindre om hiv och aids samtidigt som antalet nysmittade blir fler. För att hitta förklaringar till det får vi se till teorier om nyhetsvärdering. Under 2000-talets början var hiv inte längre någonting nytt. Bromsmedicinerna hade gjort att ett sjukdomsbesked inte nödvändigtvis var en dödsdom. Medicineringen hade bidragit till att antalet aidsfall minskat och stabiliserats, och en långsamt nedåtgående trend är inte något som genererar löpsedlar. Sensationen när sjukdomen först kom var borta. I *Hot på Agendan* (Nord & Strömbäck 2005:28) förklaras den minskade rapporteringen av att hot och risker innebär avvikelser från det normala. Dessa avvikelser passar bra i nyhetssammanhang. Medierapporteringen förblir sedan omfattande och intensiv till dess att hotet

inte längre är en avvikelse utan har blivit en normalitet.

Närhet är ett annat kriterium som gör att en nyhet värderas högt. Även om utvecklingen i Sverige gick mot att det blev mindre farligt att smittas av hiv fortsatte antalet fall utomlands att öka. Bromsmedicinerna var dyra och var förbehållna de mer välbärgade delarna av världen. I dag lever 95 procent av alla personer med hiv eller aids i utvecklingsländer och att hotet befinner sig längre bort rent geografiskt kan vara en förklaring till varför man skriver mindre om sjukdomen nu än vad man gjorde för femton år sedan (Röda Korset).

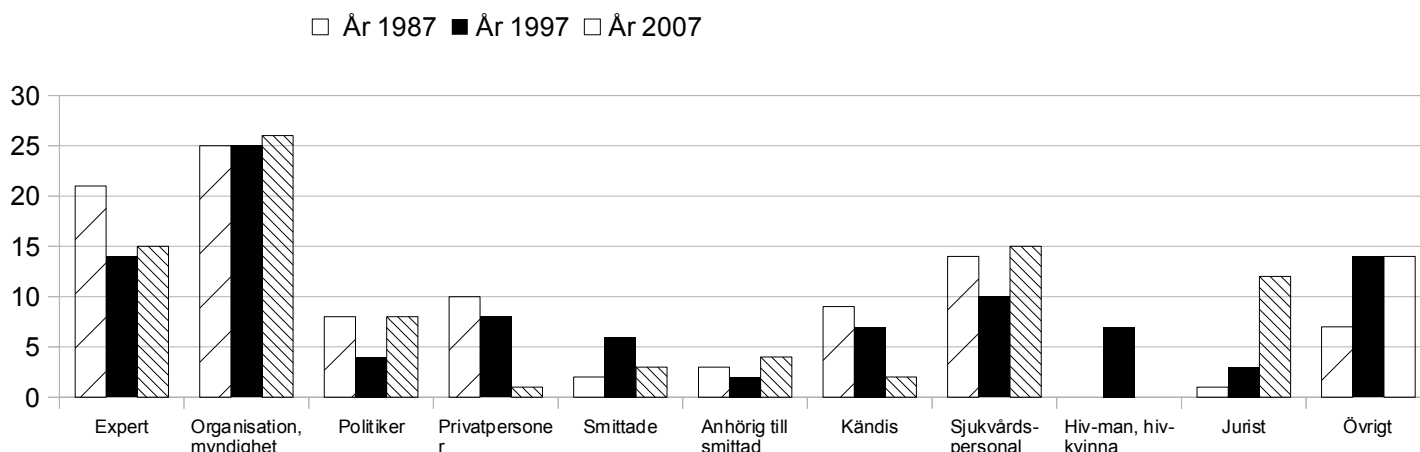
I rapporteringen kan vi se en annan typ av nyheter som tvärtom ökar i värde. Hösten 1992 dök begreppet *hiv-man* upp för första gången i svensk press i och med artikeln Kvinna våldtogs av hiv-man (Expressen 1992/09/03). Det ledde till att artiklarna om hiv och aids återigen hamnar på löpsedlarna på grund av det sensationella i att det finns personer som avsiktligt smittar andra med viruset.

Sammanfattningsvis kan man säga att antalet nysmittade nu för tiden ligger stadigt på drygt 400 personer per år (Folkhälsomyndigheten). Det finns bromsmediciner och sjukdomen är inte lika farlig vilket leder till att hotet minskar och media rapporterar i mindre omfattning. Från att i perioder ha skrivit om hiv och aids nästan dagligen publicerar Sveriges två största tidningar nu i snitt en artikel om hiv och aids var femte dag.

5.2 Aktörer och berörda grupper

Nu ska vi lämna rapporteringens omfattning och i stället koncentrera oss på innehållet i materialet. Vi har undersökt vilka aktörer som förekommer i våra artiklar. Aktörerna har vi delat in i två grupper: de som kommer till tals och de som blir omtalade. Det har vi gjort för att se vilka som har tillträde till det medierade offentliga rummet och vilka som bara omtalas när det kommer till rapporteringen om hiv och aids.

Figur 5.2 Aktörer som kommer till tals (procent)

Kommentar: Siffrorna är uträknade på de 272 artiklar där minst en aktör kommer till tals. Som mest har vi kodat tre aktörer per artikel. Har det funnits fler har vi kodat de tre huvudsakliga

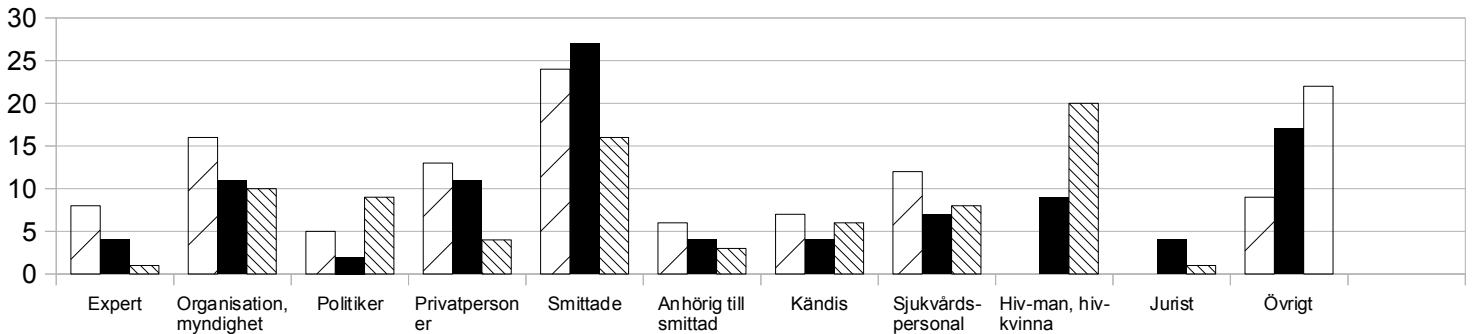
I Figur 5.2 kan man utläsa att de vanligast förekommande aktörerna är experter, organisationer och myndigheter samt sjukvårdspersonal. Den vanligast förekommande experten är forskare. Vanligt förekommande organisationer och myndigheter är polismyndigheten och RFSL men också internationella sådana såsom EU och FN. År 1987 ser vi en förhållandevis hög andel privatpersoner som får uttala sig och de får ofta frågan om de är oroliga över att drabbas. Det kan också ha att göra med att allmänhetens engagemang i frågan var stort. Det förekom nationella kampanjer med syfte att minska fördomarna och rädslan inför sjukdomen. De två senare nedslagen får privatpersoner inte lika mycket utrymme i rapporteringen och allmänhetens engagemang är inte heller lika stort. Kampanjernas budskap har säkerligen fått fäste samtidigt som sjukdomen inte anses lika hotfull och därför diskuteras mindre (Socialstyrelsen 2007).

Politiker utgör ungefär fem procent av de aktörer som kommer till tals. Där handlar det om hur man på ett politiskt plan ska motverka spridningen av sjukdomen. 1987 förbjöds bastuklubbar i Sverige vilket gjorde att politiker fick uttala sig. 2007 handlade debatten om sprututbyte och även här fick politikerna göra sina röster hörda. Jurister är en grupp som har fått ökat utrymme i rapporteringen om hiv och aids mycket beroende på det ökande antalet artiklar om hiv-män och hiv-kvinnor. Kändisar förekom i nästan 10 procent av artiklarna år 1987 men då är det oftast Sighsten Herrgård som uttalar sig. Andelen kändisar blir mindre för varje år och kanske har det att göra med att sjukdomen mer sällan har en dödlig utgång – att bli drabbad är ingen toppnyhet även om det är en kändis som blir det. År 2007 går exempelvis artisten Andreas Lundstedt ut med att han är hiv-positiv vilken inte genererar någon artikel i Dagens Nyheter och tre artiklar i Aftonbladet. När Sighsten Herrgård kommer med samma besked tjugo år tidigare blev skrivierna betydligt mer omfattande.

En grupp som sällan kommer till tals är de smittade själva. De utgör knappt fem procent av aktörerna kommer till tals. Till och med privatpersoner och kändisar får uttala sig oftare än de som själva är smittade av hiv. Dock förekommer de drabbade i rapporteringen – men det talas bara *om* dem, de får sällan höras själva. Det framgår tydligare i Figur 5.3 där vi sammanställt i vilken utsträckning olika grupper omtalas.

Figur 5.3 Omtalade aktörer

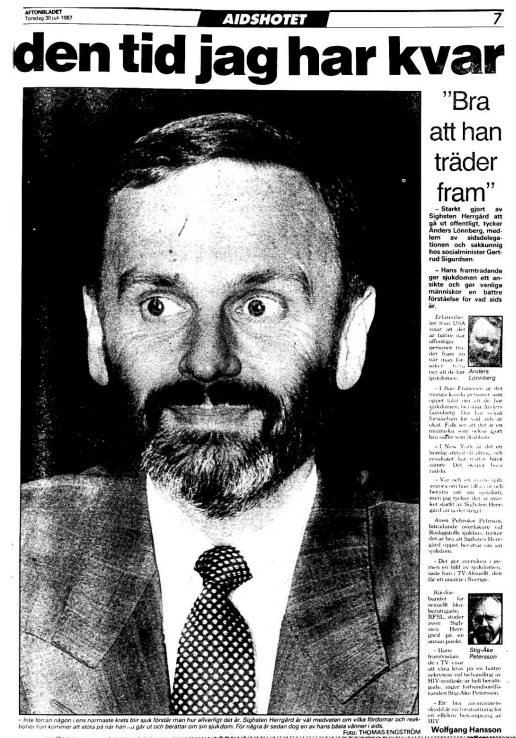
□ År 1987 ■ År 1997 ▨ År 2007

Kommentar: Siffrorna är uträknade på de 332 artiklar där minst en aktör omtalas. Som mest har vi kodat tre aktörer per artikel. Om fler än så förekommit har vi kodat de tre huvudsakliga.

Här ser vi att smittade personer – till skillnad från i det förra diagrammet – är den vanligast förekommande gruppen. Andra frekventa grupper är organisationer och myndigheter, privatpersoner och sjukvårdspersonal. Ett tydligt exempel på när smittade i stor utsträckning omtalas och i liten utsträckning själva får komma till tals är när Sighsten Herrgård väljer att dela sitt sjukdomsbesked med allmänheten. Aftonbladet ger artikeln rubriken *Bra att han träder fram* (Aftonbladet 1987/07/30) och låter där både politiker, experter och en organisation uttala sig om beskedet. Det är alltså inte bara Sighsten Herrgårds egen historia som berättas utan hans sjukdom ska även kommenteras av andra.

”Att på något sätt synas i medierna som intervjuad, porträtterad eller omtalad är den mest grundläggande formen av tillträde till det medierade offentliga rummet. Osynliggörande av personer ur underordnade grupper kan vara en form av diskriminering. Å andra sidan är ett systematiskt synliggörande av en grupp i negativa sammanhang också en form av diskriminering” (SOU 2006:21:100).

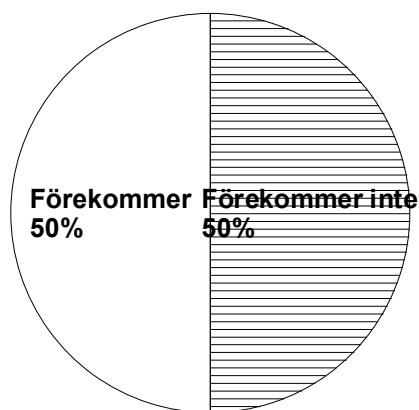
Både politiker, experter och en organisation får uttala sig om Sighsten Herrgårds sjukdomsbesked.

En grupp som ökar kraftigt år 2007 är hiv-män och hiv-kvinnor. De får sällan uttala sig själva utan blir snarare omtalade av experter, poliser och jurister. Att gruppen inte förekommer år 1987 beror på att det var först år 1992 som man i Sverige fastställde straffen för personer som avsiktligt smittat andra med hiv. På samma sätt kan vi se att även övriga grupper har ökat och då är det främst drabbade av hiv-män och hiv-kvinnor som omtalas. En vanlig typ av artiklar där drabbade omtalas är när polisen använder media för att gå ut med namn och bild på misstänkta hiv-män och hiv-kvinnor i syftet att hitta fler personer de haft sexuella kontakter med. Andra som ryms under kategorin övrigt är bland annat företag, medier, anonyma källor och religiösa ledare.

Sammanfattningsvis kan man säga att vi kan se en stor skillnad på vilka som får uttala sig i medierna och vilka som endast blir omtalade. Det här kan vi koppla till ett vi och dom-tänkande och en av media reproducerad diskriminering av vissa grupper. Statsvetaren Kristina Boréus pratar till exempel om en typ av diskriminering som hon kallar *utestängande från diskursen*. Det handlar om att en kategori av människor inte ges chans att medverka i de frågor som berör dem. Enligt Kristina Boréus är det här typen av osynliggörande den kraftfullaste typen av utestängning. Att inte låta drabbade personer uttala sig kan vara lika diskriminerande som att omtala dem i negativa ordalag. Hon pratar också om en diskriminerande objektivering där ”de” beskrivs av andra personer, helt utan att få komma med egna analyser, önskemål, tankar och känslor.

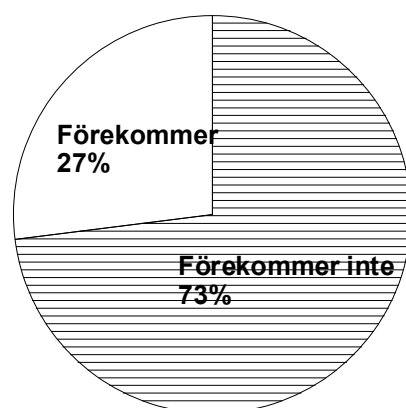
Vi ska komma in på närmare på vi och dom-tänkandet när vi nu ska undersöka vilka grupper som beskrivs som berörda. Förutom omtalade aktörer har vi undersökt en kategori som vi kallar berörda grupper. När hiv först dök upp var det i homosexuella kretsar i USA och länge ansågs sjukdomen inte vara någonting som alla riskerades att drabbas av. Vissa grupper i samhället pekades ut som särskilt riskfyllda. Vilka dessa grupper är kommer vi att återkomma till lite senare i det här kapitlet. Först vill vi visa på hur vanlig förekomsten av berörda grupper är.

Figur 5.4a Berörda grupper 1987 (procent)

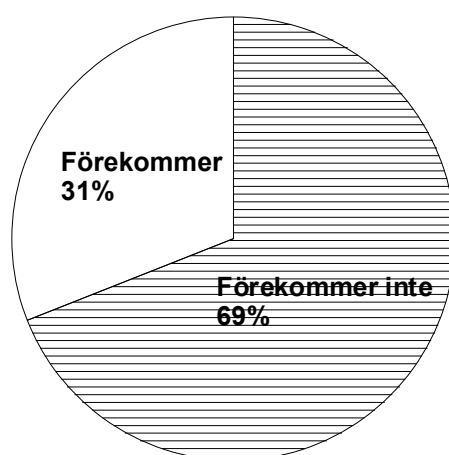
N: 113

Figur 5. 4b. Berörda grupper 1997 (procent)

N: 150

Figur 5.4c. Berörda grupper 2007 (procent)

N: 92

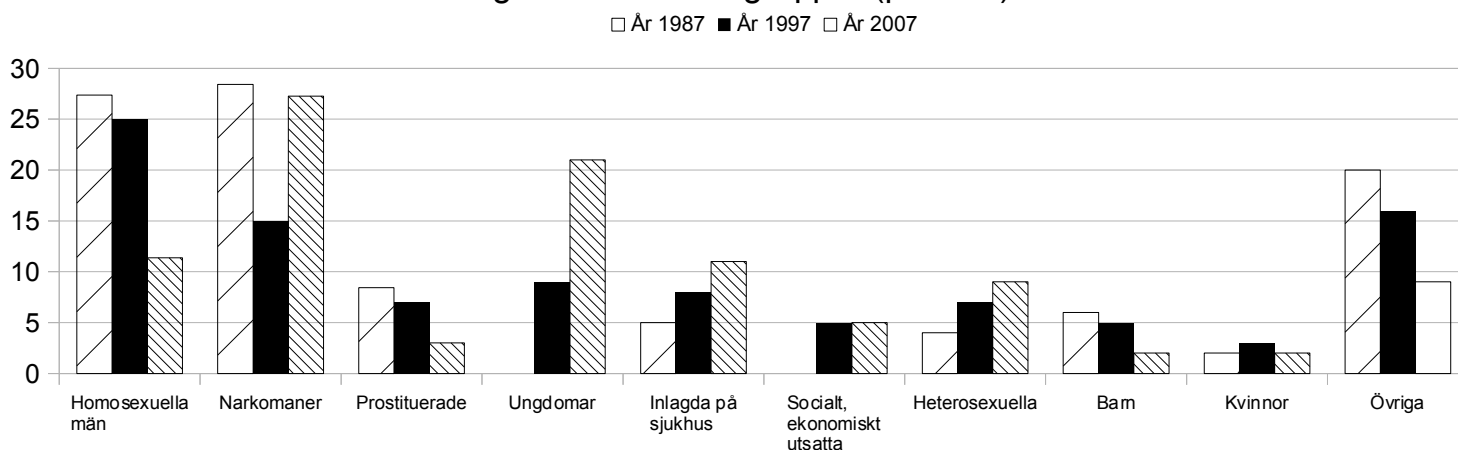
Med berörda grupper menar vi grupper som i artiklarna pekas ut som extra troliga att smittas av hiv. De kallas ofta riskgrupper. Här kan vi se att berörda grupper förekommer i hälften av alla artiklar år 1987. Tio år senare har andelen minskat till en dryg fjärdedel och ytterligare tio år senare är det en siffra som kvarstår. I figurena har vi slagit ihop resultatet från Dagens Nyheter och Aftonbladet men en skillnad vi kan se är att berörda grupper förekommer oftare i morgontidningen än i kvällstidningen. Skillnaden är bara några procentenheter men den finns ändå där alla tre årtalen. Det här går emot våra förväntade resultat där vi trott att en kvällstidning skulle rapportera mer drastiskt och förenklat och därmed ha närmare till att peka ut berörda grupper.

Ibland måste man läsa mellan raderna för att upptäcka utpekandet av riskgrupper. Andra gånger är det väldigt uppenbart. Ett tydligt exempel hittar vi artikeln *Stoppa aids, men hur?*

(Aftonbladet 1987/08/05) där en polis säger: "Vi vill inte jaga bögar och missbrukare på stan. Men man kan inte överlåta ansvaret för smittspridningen åt en narkoman. (...) Vi vet att en HIV-smittad Hudiksvallstjej som missbrukar amfetamin åker ned till Stockholm. Där delar hon sprutor och har samlag med folk. Givetvis har vi inga bevis. Men vi har starka skäl att anta att det är så". Ett annat exempel kommer från artikeln *Myggor sprider inte Aids* (Dagens Nyheter 1987/07/21). Så här skriver journalisten om en särskilt utsatt stad i USA: "Narkomani, prostitution och promiskuitet är vanliga i denna drabbade småstad så den verkliga orsaken till att 76 av de 16500 invånarna fått aids vet man inte säkert."

Det är ofta samma kategorier människor som återkommer när det handlar om berörda grupper. I Figur 5.5 kan vi se de vanligast förekommande.

Figur 5.5 Berörda grupper (procent)

Kommentar: Siffrorna är uträknade på de 199 artiklar där berörda grupper förekommer. Som mest har vi kodat tre berörda grupper per artikel. Om fler än så förekommit har vi kodat de tre huvudsakliga

Narkomaner och homosexuella män är de grupper som tydligast lyfts fram. De sistnämnda pekades ut mest 1987 men fortfarande tjugo år senare utgör de en tiondel av fallen där en riskgrupp pekas ut. Man kan här ha i åtanke att sjukdomen fram till att den 1982 fick namnet aids kallades *Gay Related Immune Deficiency Syndrome* på grund av att det var bland homosexuella män i USA som den först spreds.

En annan grupp som ofta pekas ut i rapporteringen är missbrukare, och då särskilt sprutnarkomaner. Den siffran har inte sjunkit med tiden utan hade snarare en uppgång år 2007 som vi tror beror på att det var en ny hivepidemi bland Stockholms missbrukare.

Kring tidpunkten förekom också en livlig diskussion om sprututbytesverksamhet eftersom det året innan blivit upp till varje landsting att besluta om ett eventuellt införande av sådan verksamhet.

Stoppa aids, men hur?

Stoppa aids, men hur?

RSFL: Sluta hetsa mot homosexuella, lagar botar inte aids

Kondomer räcker inte

Stoppa hetsa mot homosexuella

Paterson på jakt efter sexuellt läroplaner för ungdomar

Vi har fått flera samtal från homosexuella män i Hudiksvall som är rädda för att bli registrerade

Deprimerade

Slutet sig

Cartilagläggning

Kräver lagar

För stud

Sigfrid Ennart

"Aidspoliserna": Tester för alla och tvångsvård

Socialarbetarna i Hudiksvall vill inte "jaga bögar och missbrukare på stan"

Debutanterna i Hudiksvall vill inte "jaga bögar och missbrukare på stan"

Stoppa hetsa mot homosexuella

Paterson på jakt efter sexuellt läroplaner för ungdomar

Vi har fått flera samtal från homosexuella män i Hudiksvall som är rädda för att bli registrerade

Deprimerade

Slutet sig

Cartilagläggning

Kräver lagar

För stud

Sigfrid Ennart

Socialarbetarna i Hudiksvall vill inte "jaga bögar och missbrukare på stan" (Aftonbladet 1987/08/05).

En grupp som allt oftare pekats ut som riskgrupp är personer som är inlagda på sjukhus. Det kan förklaras av att man 1997 publicerade ett antal artiklar om att anhöriga till personer som blivit smittade på svenska sjukhus skulle få ersättning. 2007 förekom riskgruppen eventuellt mer frekvent på grund av ökad medvetenhet efter att en läkare och fem sjuksköterskor dömts till döden i Libyen, anklagade för att ha smittat över 400 barn med hiv (Aftonbladet 2007/06/21).

Även ungdomar är en grupp där vi ser en kraftig ökning år 2007. Ofta nämns hiv i samband med sexuellt överförbara sjukdomar i allmänhet och minskad kondom användning i synnerhet. Ibland framställs ungdomar som riskgrupp på grund av att de skulle ha ett friare sätt att se på sex, som här i en kommentar från en ledarskribent på Dagens Nyheter (2007/06/20): "Fråga vilken gymnasist som helst om det är bra att använda kondom och svaret blir ja. Men de vet också att de flesta könssjukdomar kan botas, att hiv inte längre uppfattas som en dödsdom. Och då kan frestelsen att följa lusten, släppa kontrollen, strunta i skyddet, lätt få övertag över förnuftet."

Vi kan nu jämföra de av media utpekade riskgrupper med hur smittovägarna faktiskt ser ut. Genomsnittsåldern för anmälda hivfall ligger relativt högt jämfört med andra sexuellt överförbara sjukdomar. Snittåldern ligger oförändrat mellan 35 och 40 år och det är väldigt få anmälda fall för personer under 25 år (Socialstyrelsen 2007:10). Det finns med andra ord lite belägg för att ungdomar skulle vara en särskilt riskfylld grupp.

Trots att homosexuella män pekats ut som en särskilt berörd grupp är heterosexuell smitta den vanligaste smittovägen. År 2007 blev 42 procent smittade via heterosexuella kontakter jämfört med 24 procent homosexuella sådana (Folkhälsomyndigheten). Det är svårt att säga något om de siffrorna eftersom det finns betydligt fler heterosexuella än homosexuella personer i Sverige men man kan anta att det kan saknas fog för att peka ut homosexuella som särskilt riskfylld grupp. Narkomaner var den vanligaste berörda gruppen 1987 och 2007 och i Sverige är ungefär 11 procent av smittofallen en konsekvens av intravenöst missbruk (Folkhälsomyndigheten).

Varför väljer då media att peka ut berörda grupper? För att hitta en förklaring får vi gå tillbaka till teorierna i den statliga utredningen *Mediernas Vi och Dom* (SOU 2006:21). Här menar författarna att en händelse får nyhetsvärde när det finns en motsättning mellan två grupper. Som journalist kan man förstärka denna indelning genom att skapa två väsensskilda grupper med olika kulturella egenskaper. Läsaren får ett homogent 'vi' som står för det normala och bekanta och ett 'dom' som står för motsatsen. Avvikelserna däremellan är det som skapar nyhetsvärdet.

Enligt författaren ligger förklaringen delvis i hur journalister formas in i sin yrkesroll.

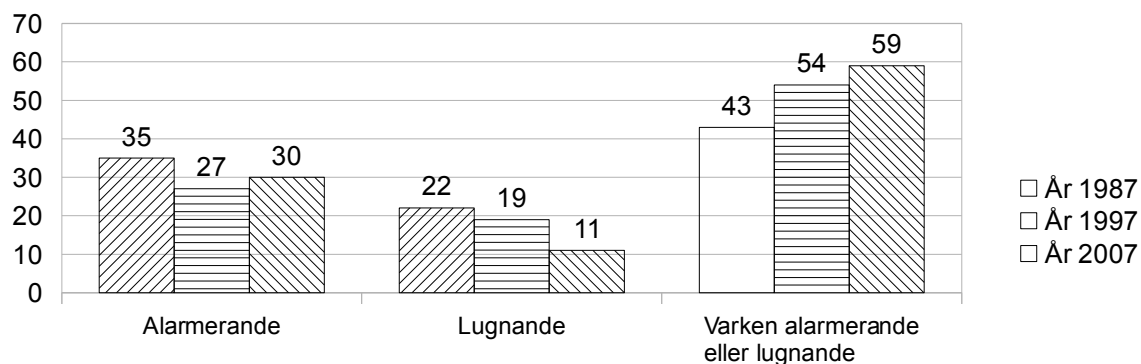
”De allra flesta journalister har socialiserats in i ett socialt sammanhang där det råder ett djuprotat vi-och-dem-tänkande som reproduceras genom förskolan, skolan och det etablerade mediala och politiska systemet. Journalister har dessutom gått en utbildning som också förstärker studenternas redan förvärvade normer, värderingar och vedertagna föreställningar om 'de andra'. Sedan gör dessa färdigutbildade journalister inträde på den mediala arbetsmarknaden med dess institutionella sammansättning som reproducerar den strukturella/institutionella diskrimineringen”(SOU 2006:21).

I *En studie i medier och brott* (Pollack 2001) framhålls det också att ett vi och ett dom etableras för att det passar in i medias nyhetsproduktion. Författaren menar att det kan leda till en spiral där ”avvikarnas levnadsattribut symboliseras på ett negativt sätt, vilket sedan kan skapa förväntningar hos allmänheten om ytterligare sociala problem” (Pollack 2001). Hon menar också att människors upplevda oro inte överensstämmer med verkligheten och det är moralpanikens grogrund. Det som utmärker begreppet moralpanik är det faktum att en viss grupp människor framställs som ett hot och det leder till att ett ”vi och dom” etableras. Det är passande för medias nyhetsproduktion och kan leda till en spiral där avvikarnas levnadsattribut symboliseras på ett negativt sätt, vilket sedan kan skapa förväntningar hos allmänheten om ytterligare sociala problem. Moralpanikens grogrund utgörs av att människors upplevda oro inte överensstämmer med verkligheten, det vill säga med det som utlöste reaktionen (Pollack 2001).”

5.3. Tonen i rapporteringen

Vi ska nu gå vidare med att titta på tonen i rapporteringen om hiv och aids. Dels har vi studerat om tonläget i artiklarna är alarmerande eller lugnande och dels har vi sett om det förekommer negativa ordmarkörer. Vi börjar med tonläget.

Figur 5.6 Tonläge (procent)

Kommentar: Procenten är uträknad på samtliga 355 artiklar. I kategorin "alarmerande" ingår variablerna "klart alarmerande" och "alarmerande inslag förekommer". I kategorin "lugnande" ingår variablerna "klart lugnande" och "lugnande inslag förekommer". Vi hade även en ytterligare variabel som vi kallade "både lugnande och alarmerande". Den har vi slagit ut jämnt i kategorierna "alarmerande" och "lugnande".

I Figur 5.6 ser vi att artiklar som varken är lugnande eller alarmerande är de vanligast förekommande. Andelen sådana artiklar har också ökat genom åren. År 1987 var artiklarna både som mest alarmerande och som mest lugnande. Över hälften av artiklarna var då antingen alarmerande eller lugnande, ibland både och. Dock kan vi se att andelen alarmerande artiklar är fler än andelen lugnande artiklar samtliga år.

De alarmerande inslagen i artiklarna kunde 1987 till exempel handla om att aids beskrevs som "världens farligaste sjukdom" (Dagens Nyheter 1987/07/19) eller att de förekom under vinjetten "AIDSHOTET" – som Aftonbladet använde på nästan samtliga artiklar som vi undersökt. Lugnande inslag kunde istället finnas i artiklar under rubriker som "Färre HIV-smittade drabbas av aids" (Aftonbladet 1987/08/06) och "Vi kan snart stoppa aids' - Svensk professor tror på medicin inom kort" (Aftonbladet 1987/08/04).

Att rapporteringen var som mest alarmerande 1987 kan delvis ha att göra med att det fortfarande var hög dödlighet bland hivsmittade i Sverige. Efter 1996, när bromsmedicinerna kom, har behandlingen av hiv blivit mer effektiv och allt färre har utvecklat aids. Det var helt enkelt farligare att ha hiv i Sverige 1987 än vad det har varit efter 1996. Dessutom var aids 1987 fortfarande någonting nytt och ännu inne i ett dramatiskt skede. Då är det inte konstigt att

nyhetsrapporteringen mer än vanligt förstärkte det på ytan dramatiska eller alarmerande (Nord & Strömbäck 2005:28). Att andelen alarmerande artiklar sjönk år 1997 har troligen också med bromsmedicinerna att göra. 2007 stiger andelen alarmerande artiklar återigen. Detta är logiskt då 2007 är det år då högst antal nysmittade med hiv anmälts. Det är också detta år som en ny hivpidemi når Stockholms missbrukare och artiklar om ungdomar som har oskyddat sex (Aftonbladet 2007/07/12) och om ökning av könssjukdomar (Aftonbladet 2007/07/17) publiceras.

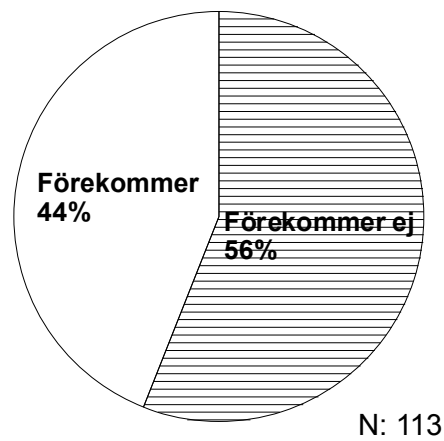
Varför artiklarna blir allt mindre lugnande genom åren, trots att situationen är mer under kontroll nu än vad den var 1987, kan ha att göra med just det. Befolkningen eller publiken är inte i behov av lugnande artiklar när hiv och aids inte betraktas som ett lika stort hot längre. Behovet av lugnande artiklar med "hoppfulla inslag" borde varit större 1987 när allt verkade som värst.

Skillnaderna mellan tonlägena i de två olika tidningarna är inte stora. 1987 hade Aftonbladet och Dagens Nyheter nästan på decimalen lika stor andel alarmerande artiklar. Skillnaden är att DN hade en något högre andel lugnande artiklar, 26 procent jämfört med Aftonbladets 20 procent. 1997 skiljer sig tidningarna åt något, DN har cirka 3 procentenheter fler alarmerande artiklar än Aftonbladet och cirka 5 procentenheter färre lugnande artiklar än Aftonbladet. Även 2007 har DN högre andel alarmerande artiklar, 33 procent jämfört med Aftonbladets 27 procent. DN har detta år också 7 procentenheter fler lugnande artiklar än vad Aftonbladet har.

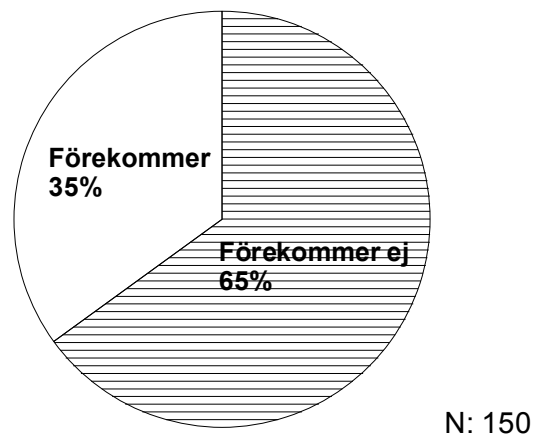
Eftersom tonläget varierar så mycket mellan åren och tidningarna har vi svårt att se att skillnaderna skulle bero på att den ena är morgontidning och den andra kvällstidning. Vi förväntade oss att Aftonbladet skulle ha större andel alarmerande artiklar, på grund av kvällstidningars mer sensationslystna framtoning. Men så var alltså inte fallet när det gäller rapportering om hiv och aids, eftersom DN, åtminstone 1997 och 2007, hade högre andel alarmerande artiklar. Eftersom vi inte ser några markanta skillnader tidningarna emellan kan slumpen ha spelat en roll, och vi vill inte dra några förhastade slutsatser om de små skillnaderna som vi sett.

Något som också har med tonen och hur sjukdomen ramar in att göra är de negativa ordmarkörerna.

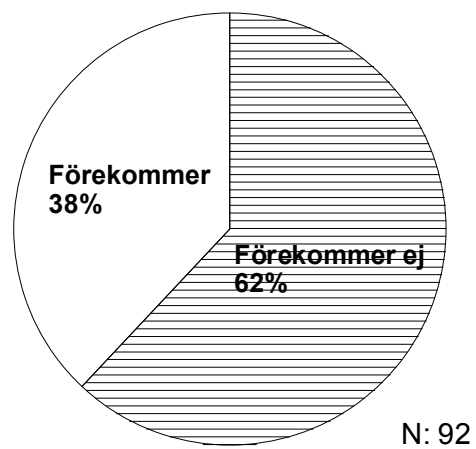
Figur 5.7a Negativa ordmarkörer 1987 (procent)

Figur 5.7b Negativa ordmarkörer 1997 (procent)

Figur 5.7c Negativa ordmarkörer 2007 (procent)

Som negativa ordmarkörer har vi både kodat in ord som handlar om hoten och riskerna med epidemin (till exempel *dödlig*, *livsfarlig* och *katastrof*) och ord som snarare har med inställningen till de smittade och riskgrupperna att göra (till exempel *bögsnack* och *promiskuöst leverne*).

I Figur 7 kan vi se att negativa ordmarkörer förekommer förhållandevis ofta i artiklarna. Det är inte någon markant skillnad mellan åren, men 1987 förekom det mest negativa ordmarkörer. Detta kan återigen ha att göra med att sjukdomsförloppet då var som mest dramatiskt och att det därmed blev en mer dramatisk och alarmerande rapportering och det därför förekom många ord som hade med epidemins fara att göra.

Ord som kunde förekomma 1987 var bland andra: *döds klinik*, *smitthärd*, *fara*, *pesten*, *rädsla*, *dödlig*, *fruktan*, *promiskuöst leverne*, *katastrof*, *skrämmande* och *bögpolitik*. År 1997 när "bara" 35 procent av artiklarna innehöll negativa ordmarkörer fanns ändå ord som *livshotande*, *hiv-hysteri*, *bögsnack*, *blodskandal*, *smitthärdar*, *brutal omfattning*, *smutsig*, *dödssjuka*, *skräckslagna* och *sexskandal* med. Under vårt sista nedslag 2007 hittade vi negativt värdeladdade ord som till exempel *hiv-skräck*, *oroväckande*, *skräck*, *skam*, *fruktansvärd*, *suspekt*, *trollbinder*, *mardröm*, *slarvar*, *förödande* och *monumental kris*.

Det är anmärkningsvärt att de negativa ordmarkörerna, ofta anspelade på rädsla, förekommer i så många av artiklarna. Med utgångspunkt i gestaltningsteori (framing) kan vi anta att dessa värdeladdade ord som ju ramar in fenomenet hiv och aids bör få konsekvenser för publikens uppfattningar om sjukdomen. Om sjukdomen ofta gestaltas och ramas in av ord som *dödlig*, *skrämmande* och *fruktad*, kommer publiken sannolikt att uppfatta den som sådan.

Det är på sätt och vis naturligt att rapporteringen om hiv präglas av negativa inslag. Enligt teorier om nyhetsvärdering är det de negativa avvikelserna som dominerar nyhetsflödet snarare än de positiva, just för att de negativa sensationerna avviker mer från vårt vardagsliv och därmed ökar publikens intresse och nyfikenhet (Ghersetti 2012:213). Dessutom är hiv och aids negativa företeelser i sig, så det är därför inte konstigt att så många negativa värdeord förekommer i rapporteringen.

5.4. Medierapporteringen och allmänhetens uppfattningar om hiv och aids

I en enkät i Aftonbladet den 31:a juli 1987 får 17-åriga Fredrik Appelgren frågan "Skulle du berätta om du var aids-smittad?" apropå att Sighsten Herrgård dagen innan trätt fram med att han har sjukdomen. Svaret från 17-åringen är "Nej, inte så öppet. Människor kunde se ned på en och bli rädda, kanske tro att man var homosexuell". Den här kommentaren speglar väl hur attityderna såg ut mot både hiv-smittade och homosexuella under den här tiden.

Som tur är har intoleransen och rädslan minskat genom åren.

Som vi redovisade i avsnittet om tidigare forskning har allmänhetens attityder kring hiv och aids studerats under alla de år vi har valt att göra nedslag i, från 1987 till 2007. Vi kommer nu att jämföra några av resultaten från vår undersökning med resultaten från Socialstyrelsens enkätundersökningar. Tanken här är inte att vi ska hitta orsakssamband mellan mediernas rapportering och den allmänna opinionen. Media är naturligtvis inte den enda aktören (och ännu mindre svensk dagspress som ju vi har undersökt) som kan påverka befolkningens attityder kring en fråga. Personliga egenskaper, erfarenheter och andra samhällsfaktorer är andra saker som kan orsaka olika åsikter (Shehata 2013:318). Men med teorier om medieeffekter som utgångspunkt kan vi anta att medierapporteringen åtminstone bör vara en bidragande faktor till vad som format svenskarnas attityder kring hiv och aids. I våra jämförelser kan vi peka på mönster och samband mellan medierapporteringen och befolkningens attityder, om än inte orsakssamband.

Vi börjar med att titta tillbaka på rapporteringens omfattning under åren och jämföra den med hur allmänhetens engagemang i aidsfrågan har förändrats.

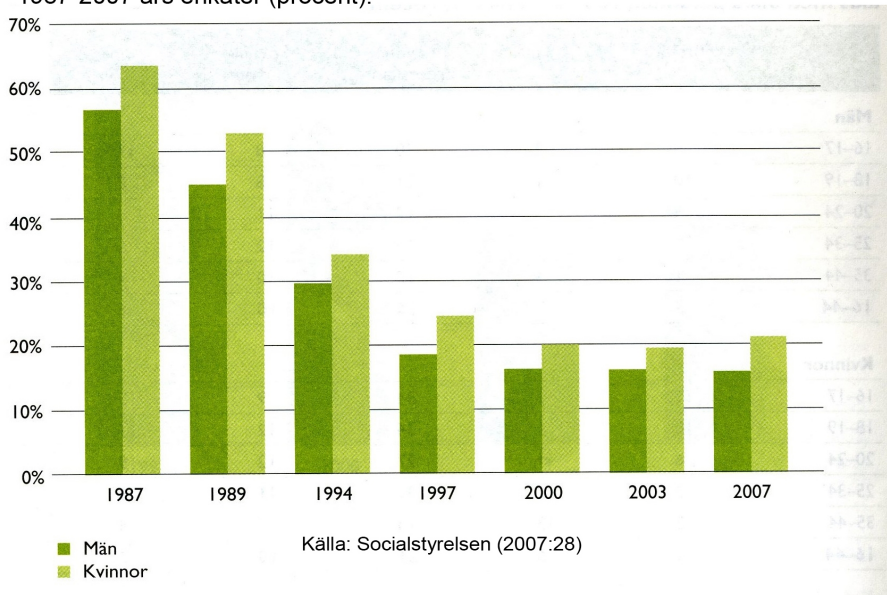

FREDRIK APPELGREN, 17, studerande, Stockholm:

- Nej, inte så öppet. Människor kunde se ned på en och bli radda, kanske tro att man var homosexuell. Men jag skulle berätta för mina närmaste och för till exempel sjukvårdspersonal inför en operation.

Fredrik Appelgren svarar på frågan "Skulle du berätta om du var aidssmittad?"

Figur 5.8. Andelen män och kvinnor som svarade "Ja" på frågan om de diskuterat hiv/aids med vän eller arbetskamrat den senaste månaden, 1987-2007 års enkäter (procent).

När det gäller rapporteringens omfattning har vi tyvärr inga siffror innan 1994. Vi har av tidsmässiga skäl bara räknat artiklarna som finns med i det digitala Mediearkivet. De månaderna vi tittade på under 1987 förekom det dock i genomsnitt tre artiklar om dagen i båda tidningarna som handlade om hiv eller aids. Troligt är därför att rapporteringens omfattning var större eller åtminstone lika stor som den var i mitten av 90-talet.

Om vi jämför antal artiklar som berör hiv eller aids (se Figur 5.1) med allmänhetens tendenser att diskutera hiv eller aids med andra ser vi att båda kurvorna går nedåt. 1987 när det rapporterades mycket var allmänhetens engagemang i frågan stort. Hiv och aids var fortfarande något nytt och en dödlig sjukdom som det ännu inte fanns någon medicin mot. Därmed var den också ett föremål för stark uppmärksamhet i massmedierna. Den kraftiga nedgången i engagemang i frågan kan enligt Claes Herlitz, som genomfört enkätundersökningarna, förklaras av att förekomsten av hiv i den svenska befolkningen inte blivit så hög som befarat och att den offentliga debatten i frågan därför har avtagit (Socialstyrelsen 2007:28). Enligt teorin om dagordningseffekter kan medierna påverka vilka ämnen människor anser som viktiga. Det är ur ett sådant perspektiv troligt att den stora uppmärksamhet sjukdomen fick i tidningar på 80-talet också förde upp frågan på publikens agenda (Shehata 2012:320). När rapporteringen nu minskat är det också logiskt att befolkningen engagerat sig och diskuterat frågan i lägre grad.

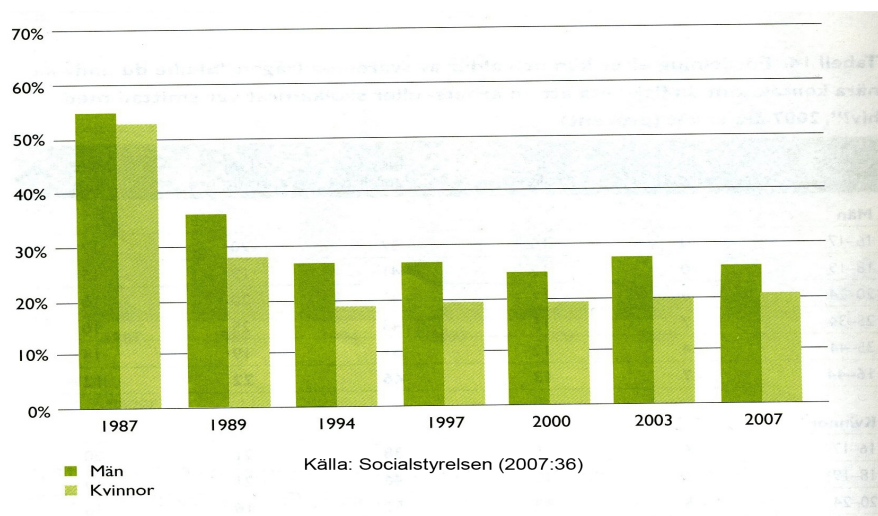
Vi ska fortsätta med att jämföra andelen artiklar där de smittade värderas negativt med befolkningens attityder till hivsmittade.

Figur 5.9 Värdering omtalad aktör (procent)

	Positiv	Negativ	Varken eller
Smittad	3	8	88
	N:167		
	N: 167		

Vår undersökning visar att när hiv- eller aidssmittade omtalas i artiklarna så är det allt som oftast i neutrala ordalag. I 88 procent av det totala antalet artiklar där smittade omtalas är värderingen av dem alltså varken positiv och berömmande eller negativ och kritiserande. Vi ser heller inga större skillnader mellan de olika åren när det gäller värderingen som ges, utan detta är genomgående under både 1987, 1997 och 2007. Av de artiklarna där en positiv eller negativ bild ges av de smittade är det dock högre andel artiklar med negativa värderingar om de smittade, 8 procent.

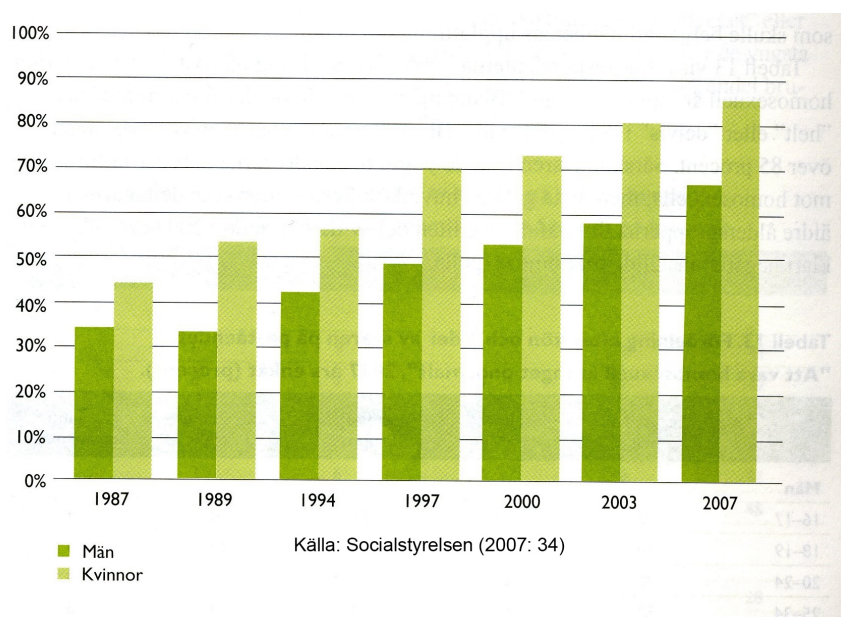
Figur 5.10. Andel män och kvinnor som svarade "Ja, säkert" eller "Ja, troligen" på frågan om de skulle undvika nära kontakt om de fick veta att en arbets- eller skolkamrat var smittad med hiv, 1987-2007 års enkäter (procent).

Om vi så tittar på resultatet från enkätundersökningarna så ser vi att rädslan och intoleransen mot hiv-smittade bland allmänheten har minskat. Sedan 1994 har andelen som "säkert" eller "troligen" skulle undvika nära kontakt med en hivsmittad legat på ungefär samma nivå. Här kan vi alltså inte se några tendenser till att media har format befolkningens uppfattning om de smittade, åtminstone inte genom att värdera dem på olika sätt i rapporteringen. Troligt är snarare att befolkningens minskade rädsla och intolerans mot hiv-smittade har skett av andra anledningar. En ökad kunskap om sjukdomen och hur den sprids kan vara en orsak. Den ökade toleransen mot en av de mest utpekade riskgrupperna: homosexuella, kan vara en annan.

Vi går nu vidare med att jämföra andelen av en av de mest utpekade riskgrupperna i artiklarna: homosexuella män, med svenska befolkningens attityder till homosexuella.

Figur 5.11. Andel män och kvinnor som instämde (helt eller delvis) i påståendet "Att vara homosexuell är inget onormalt", 1987-2007 års enkäter (procent).

Som vi kan se i Figur 5.5 har andelen artiklar där homosexuella män pekats ut som berörd grupp minskat genom åren. Det har också intoleransen mot homosexuella gjort enligt enkätundersökningarna som Claes Herlitz utfört. Precis som vi tidigare förklarat, kan vi inte se utpekandet av homosexuella män i media som en orsak till att intoleransen var hög 1987. Att toleransen har ökat kan bero på många andra faktorer i samhället. Det kan till och med vara så att det är den ökade toleransen mot homosexuella bland befolkningen – och därmed också journalisterna – som är orsaken till att media nu i lägre grad pekar ut homosexuella män som riskgrupp, det vet vi inte.

Men även om vi inte kan styrka något orsakssamband kan vi, ur ett gestaltningsteoretiskt perspektiv, hålla det för troligt att utpekandet av homosexuella män som riskgrupp har påverkat befolkningens syn på homosexuella. Genom att välja ut vissa aspekter ur verkligheten och på så vis främja en viss problemdefinition, kan medierna eller aktörerna som förekommer där påverka vad medborgarna tänker om vissa frågor (Entman 1993:52).

6 SLUTDISKUSSION

Efter att ha undersökt över 300 artiklar kan vi konstatera att Jonas Gardell kanske ändå hade fog för sin kritik. Serien *Torka aldrig tårar utan handskar* kretsar kring hiv epidemin bland homosexuella män som drabbades av hiv i Stockholm under 1980-talet. Våra resultat visar att den gruppen, tillsammans med narkomaner och prostituerade, ofta pekades ut som riskgrupp i landets två största tidningar. I artiklarna förekom dessutom förhållandevis ofta negativt laddade ordmarkörer. De som berördes mest av epidemin – de smittade och deras närstående – fick sällan uttala sig själva och fick därmed inte möjlighet att gestalta problemet. Det fick däremot experter, myndigheter och organisationer samt politiker. Samtidigt kan vi se att det finns ett tydligt “vi och dom”-tänk i utpekandet av riskgrupper och att journalisterna är med och förstärker det eftersom förenkling och motsättningar mellan grupper passar in i nyhetsproduktionen.

Efter att ha följt utvecklingen under tjugo års tid kan vi konstatera att saker och ting har förändrats. I dag ser sjukdomssituationen annorlunda ut. Vi vet mer om hiv och det finns bromsmediciner som gör att färre smittade i västvärlden utvecklar aids. Vi vet mer om smittvägar och att hiv är ett virus som kan drabba alla oberoende av sexuell läggning och hur man valt att leva sitt liv. Förutom den förändrade sjukdomssituationen kan vi också se en förändring när det kommer till svenskarnas attityder gentemot homosexuella personer.

Samhället har blivit mer accepterande och att vara homosexuell ses inte i lika hög grad som något avvikande (Socialstyrelsen 2007:34). Trots att man pratar mindre om hiv och aids nu än vad man gjorde för tjugo år sedan har människor bättre kunskaper i ämnet. År 1987 uppgav över hälften av de tillfrågade att de skulle undvika närkontakt om de fick veta att en arbets- eller skolkamrat var smittad med hiv. Tjugo år senare var motsvarande andel en femtedel (Socialstyrelsen 2007:36).

Parallellt med att sjukdomssituationen och människors attityder förändras ser vi skillnader i hur tidningarna rapporterar om hiv och aids. Det minskade hotet gör att rapporteringen blivit något mindre alarmerande. Homosexuella män pekas alltmer sällan ut som riskgrupp och detsamma gäller prostituerade. Narkomaner blev mer sällan utpekade år 1997 men efter den nya hiv epidemin bland Stockholms narkomaner 2007 blev de återigen omtalade som riskgrupp.

Fortfarande finns det saker som måste förändras för att rapporteringen ska leva upp till journalistikens ideal om saklighet och att låta alla berörda parter komma till tals. Fortfarande år 2007 förekommer negativa ordmarkörer i 38 procent av alla artiklar vi undersökt. Fortfarande förekommer ett utpekande av riskgrupper, även om det sker mer sällan och mot fler grupper än homosexuella, prostituerade och narkomaner. Fortfarande är det ytterst sällan som smittade personer själva får komma till tals.

Det sistnämnda är problematiskt ur flera aspekter. Dels ur ett gestaltningsteoretiskt perspektiv eftersom de smittade inte får formulera sina egna problem. Dels ur ett pressetiskt perspektiv eftersom det finns ett starkt ideal i journalistiken att låta berörda parter komma till tals. Ska hyrorna höjas i ett bostadsområde är det journalistisk kutym att inte bara prata med bostadsbolaget utan också de som drabbas av beslutet. Detsamma borde gälla rapporteringen om hiv och aids.

Innan vi började kartlägga rapporteringens omfattning hade vi inte kunnat föreställa oss hur mycket material vi skulle hitta år 1987. Nästan varje dag publicerades nyheter om hiv och aids och ibland fylldes hela uppslag av artiklar med olika vinklar. Rubrikerna var feta och nyheterna hamnade ofta på förstasidan. Nu ser det annorlunda ut. Vi ser mest små notiser om ny forskning om vaccin eller om hur stor andel av befolkningen som är hivsmittad i olika afrikanska länder. Vår undersökning visar därmed att vår föraning stämde – rapporteringens omfattning har minskat betydligt. Det har också allmänhetens engagemang så där kan vi se hur våra resultat stämmer överens med teorierna om dagordningseffekter. Precis som i McCombs och Shaws *The Agenda Setting Function of the Mass Media* (1972) kan vi se hur det som finns på mediernas dagordning också är det som folk pratar om på bussen, i parken och runt fikabordet. När det kommer till hiv och aids kan vi också anta att media har större makt över dagordningen 1987 än 2007. Då var fenomenet nytt och allmänheten visste ganska lite om sjukdomen samtidigt som vi lever i ett medierat samhälle vilket betyder att det var via medierna, och inte via personliga erfarenheter, som de flesta kom i kontakt med hiv.

Men medan dagordningsteorin handlar om att media påverkar *vad* människor pratar om handlar framing om *hur* vi pratar om det. Det här har vi kunnat visa på genom att jämföra våra resultat att homosexuella ofta pekats ut som riskgrupp och att drabbade ibland omtalas på ett negativt kritiserande sätt med allmänhetens syn på hiv-smittade och homosexuella. Sättet att välja ut en del av verkligheten och göra den mer framträdande – att vinkla en nyhet – är någonting som journalister gör varje dag. Det är inte problematiskt i sig utan helt nödvändigt eftersom man omöjligen kan täcka in allting och därmed tvingas göra ett urval. Problemet uppstår först om man ständigt vinklar nyheter på samma sätt: man låter samma grupper komma till tals, samma grupper pekats ut som smittade och skapar förenklade nyheter med stereotypa bilder. Enligt teorierna om framing kan då den av media skapade bilden påverka hur allmänheten tänker på fenomenet.

Man kan tydligt se hur hiv och aids utlöste en moralpanik i Sverige. Eftersom redan marginaliserade grupper drabbades hårdast och sjukdomen spreds via sexuella kontakter var hiv inte bara ett hot mot människors hälsa. Det var ett hot mot samhällets värderingar och intressen. Tidigare svenska exempel på moralpanik är kritiken mot dansbanor i början på 1940-talet och debatten om videorelaterat våld under 1980-talet. Typiskt för moralpanik är att det ska finnas en

allmän oro inför företeelsen och att den ska ses som ett hot mot samhället. Ett annat tecken är att åtgärderna som föreslås för att minska problemet ofta är oproportionella jämfört med skadorna det kan orsaka (NE).

Bara titeln på Jonas Gardells serie *Torka aldrig tårar utan handskar* är ett tecken på hur moralpaniken kring hiv visade sig inom den svenska sjukvården. I serien får man se hur de avlidnas kroppar läggs i svarta sopsäckar eftersom att ingen ville eller vågade ta hand om dem. Författaren berättar att få begravningsentreprenörer ville ta fall där den bortgångne varit sjuk i aids.

Ett annat talande exempel är den diskussion som utlöstes av att den kända läkaren Skå-Gustav gav ut boken *Smittad, ett personligt dokument* (1988) där han berättade att han smittats av hiv vid en blodtransfusion. Debatten kom att handla om skyldigt och oskyldigt smittade. De förstnämnda var personer som smittats på grund av ett "omoraliskt leverne" – homosexuella, prostituerade och narkomaner som ibland fick höra att de hade sig själva att skylla (Thompson 1998:74). De sistnämnda var Skå-Gustav och andra som blivit smittade vid till exempel blodtransfusioner. Jonas Gardell berättar i *Dagens Nyheter* att han särskilt reagerade över en artikel i den kristna tidningen Dagen där det stod: "Bortser man från dem som blivit smittade genom blodtransfusioner eller barnafödande, eller överföring från äkta make/maka, så finns det ett felaktigt, syndigt beteende bakom varje HIV-smittad person" (Dagens Nyheter 2012/12/30).

Av naturliga skäl var moralpaniken som störst när hiv först kom till Sverige och man inte visste så mycket om sjukdomen. Vi började vår undersökning år 1987 och då hade paniken börjat lägga sig. Trots det kan vi se tecken på moralpanik i våra resultat. Ett exempel är hur negativa värdeord som *skam*, *skräck* och *tvång* ofta förekommer i artiklarna vi undersökt. Andra ord vi hittat är *livsfarliga gärningar*, *promiskuöst leverne* och *smittihärdar* (om bastuklubbar). Ett annat exempel är att när smittade personer är omtalade är det var tionde gång på ett negativt, kritiserande sätt.

Man tog fram särskilda uniformer för att skydda poliser mot hiv-smittade personer (Aftonbladet 1987/08/08).

Våra resultat bekräftar mycket av det som den tidigare forskningen inom området visat. Precis som i *Aids - ett drama i flera akter* (Jarlbro, Jönsson & Windahl 1992) kan vi se att aktörerna som kommer till tals ofta är experter, politiker och organisationer. I *Reporting a Pandemic* (Tassew 1995) var det också experter och officiella källor som politiker, organisationer och myndigheter som var de vanligast förekommande aktörerna i subjektsform. Detta var väntat, då forskning om nyhetsvärdering visar att elitpersoner ofta är de som får uttala sig i media. Tassews studie visar precis som vår att de vanligaste omtalade aktörerna – eller aktörer i objektsform – är de hiv- eller aidssmittade. De smittade omtalades i de allra flesta fall i neutrala ordalag i både vår och hans studie. I *Reporting a Pandemic* var det 15 procent av artiklarna i Dagens Nyheter mellan 1983-1990 som gav en negativ bild av de smittade. I vårt fall var det 1987 10 procent, 1997 5 procent och 2007 6 procent i båda tidningarna. Den något negativa bilden som gavs av de smittade under 80-talet verkar alltså ha blivit mer och mer neutral. Dock ska understrykas att det i vår undersökning endast förekom smittade i 167 artiklar, och att det bara var 12 artiklar totalt där det gavs en negativ bild av de smittade. Det är allt för få artiklar för att vi ska kunna dra några slutsatser.

Tassew visar också, precis som vi, att rapporteringens omfattning inte alltid svarar mot antalet nya sjukdomsfall. Vår jämförelse mellan rapporteringens omfattning och allmänhetens engagemang i hiv- och aidsfrågan bekräftar också vad han kommer fram till, att mediernas och publikens agenda hänger samman.

Våra resultat kring rapporteringens omfattning liknar också det som den amerikanska studien *AIDS at 21: Media Coverage of the HIV Epidemic 1981-2002* kommit fram till, nämligen att rapporteringen har minskat trots att antalet rapporterade hivfall har ökat. Precis som oss kan de visa hur homosexuella allt mer sällan pekats ut som riskgrupp i rapporteringen.

Om man vill forska vidare på området finns fortfarande många frågeställningar att besvara. Det vore intressant att komplettera vår undersökning med resultat från innan 1987 och efter 2007. Hur ser rapporteringen ut de allra första åren och hur ser den ut i dag? Vi är också nyfikna på om resultaten skulle ha sett annorlunda ut om vi hade inkluderat även etermedier. I en mer omfattande studie skulle man kunna jämföra medieslagen press, radio och TV och därmed kunna uttala sig om media i allmänhet och inte bara tidningarnas rapportering. Vi efterlyser också en studie med fler och tätare nedslag för att kunna visa på en mer exakt utveckling över tid.

Det finns även gott om luckor att fylla i den kvalitativa färan. Till exempel vore det intressant med en kvalitativ innehållsanalys som mer ingående kan redogöra för hur riskgrupperna och hiv-smittade personer framställs och hur de negativa värdeorden används. Genom en mer noggrann läsning hade man kunnat utläsa mer dolda budskap som skulle kunna komplettera våra mer övergripande resultat.

7 REFERENSLISTA

Tryckta källor:

Altman, D.E., Brady, L.A., Brodie, M., Hamel, E., & Kates, J. (2004). AIDS at 21: Media Coverage of the HIV Epidemic 1982-2002. *Columbia Journalism Review*. (Supplement to the March/April 2004 issue)

Coleman, R., McCombs, M., Shaw, D., & Weaver, D. (2009). Agenda Setting. In: Hanitzsch, T., & Wahl-Jorgensen, K. (Red.). (s. 147-160). *The Handbook of Journalism Studies*. New York, London: Routledge.

Entman, R. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Ghersetti, M. (2012). Journalistikens nyhetsvärdering. I: Nord, L., & Strömbäck, J. (Red.). *Medierna och demokratin*. (s. 205-232). Lund: Studentlitteratur AB.

Höijer, B. (1990). Reliability, validity and generalizability: three questions for qualitative reception research. I: *The Nordicom Review*, (1). 15-20.

Jarlbro, G., Jönsson, A., & Windahl, S. (1992). *Aids - ett drama i flera akter: en innehållsanalys av svensk press*. Stockholm: Socialdepartementet/Aidsdelegationen.

Nord, L., & Strömbäck, J. (2005). *Hot på agendan: En analys av nyhetsförmedling om risker och kriser*. (KBM:s temaserie, 2005:7). Stockholm: Krisberedskapsmyndigheten.

Pollack, E. (2001). *En studie i medier och brott*. (Doktorsavhandling, Medie- och kommunikationsvetenskap, 19). Stockholm: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation.

Shehata, A. (2012). Medierna och makten över publiken. I: Nord, L., & Strömbäck, J. (Red.). *Medierna och demokratin*. (s. 317-344). Lund: Studentlitteratur AB.

Socialstyrelsen. (2007). *Hiv och aids i Sverige: Kunskaper, attityder och beteenden hos allmänheten 1987-2007*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU 2006:21. *Mediernas Vi och Dom: Mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

Strömbäck, J. (2012). Journalistiken och politiken. I: Nord, L., & Strömbäck, J. (Red.). *Medierna och demokratin*. (s. 263-289). Lund: Studentlitteratur AB.

Thompson, K. (1998). *Moral Panics*. London: Routledge.

Tassew, A. (1995). *Reporting a pandemic: A Comparative Study of AIDS News Coverage in African and European Prestige Dailies*. (Doctoral thesis, Göteborg Studies in Journalism and Mass Communication, 8). Göteborg: Department of Journalism and Mass Communication.

Internetbaserade källor:

Folkhälsomyndigheten. (u.å.). *Hivinfektion*. Hämtad 2015-05-08 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/statistik-och-undersokningar/sjukdomsstatistik/hivinfektion/?t=com&p=6087>

Nationalencyklopedin. (u.å.). *Moralpanik*. Hämtad 2015-05-09 från <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/moralpanik>

Noaks Ark. (u.å.) *Hivhistorik*. Hämtad 2015-05-10 från http://www.noaksark.org/fakta/fakta_hivhistorik.asp

RFSU. (2010). *Liv med hiv*. Hämtad 2015-05-08 från <http://www.rfsu.se/sv/Sex-och-politik/Fokus-SRHR/Hiv-och-aids/Liv-med-hiv/>

Röda Korset. (u.å.) *Hiv och aids*. Hämtad 2015-05-26 från <http://www.redcross.se/teman/hiv-och-aids/>

TV-serie:

Gardell, J. (Författare), & Kaijser, S. (Regissör). (2012). *Torka aldrig tårar utan handskar*. [TV-serie]. Sverige: Sveriges Television.

B1 KODBOK MED DEFINITIONER

FAKTAVARIABLER

V1 Artikel

1-n

V2 Datum

Ååmmdd

V3 År

1987

1997

2007

V4 Rubrik

Ordagrann avskrift av huvudraden i artikeln.

V5 Tidning

1 Dagens Nyheter

2 Aftonbladet

V6 Typ av artikel

1 Nyheter

2 Ledare

3 Debatt

4 Krönika/Kommentar/kolumn/analys

5. Reportage/personporträtt

19 Övrigt

V7 Storlek

I artikelstorlek ingår rubrik och ingress.

1 Stor

2 Mellan

3 Liten

19 Okodbart

V8 Placering

1 Förstasida

2 Insida

19 Okodbart

INNEHÅLLSVARIABLER

V9 Fokus

1 Handlar helt om HIV

2 Handlar delvis om HIV

V10-V11 Huvudsakligt innehåll 1 & 2

De två huvudsakliga temana i artikeln.

- 1 Om döda, sjuka, smittade
- 2 Om HIV/aids
- 3 Om reaktioner på HIV/aids
- 4 Om undvikande och hantering av smitta
- 5 Om drabbade samhällssektorer/områden
- 6 Om ekonomiska aspekter
- 7 Om mediernas rapportering
- 8 Om avsiktlig smittspridning
- 9 Om rättsfall
- 10 Person ger sjukdomen ett ansikte
- 19 Övrigt innehåll
- 20 Saknas

V12 Tonläge

- 1 Klart alarmerande
- 2 Alarmerande inslag förekommer
- 3 Lugnande inslag förekommer
- 4 Klart lugnande
- 5 Både alarmerande och lugnande
- 6 Varken alarmerande eller lugnande

V13 Huvudsaklig arena

Om artikeln berör flera områden, välj den huvudsakliga.

- 1 Svensk storstad
- 2 Övriga Sverige
- 3 Norge
- 4 Danmark
- 5 Finland
- 6 Island
- 7 Europa
- 8 Spanien
- 9 Sverige allmänt
- 10 Storbritannien
- 11 Cypern
- 12 Norden
- 13 Frankrike
- 14 Ryssland
- 15 Italien
- 16 Holland
- 51 USA
- 52 Kanada
- 53 Sydamerika
- 101 Afrika
- 102 Sydafrika
- 103 Libyen
- 104 Mocambique
- 105 Tanzania

- 106 Kenya
- 151 Asien
- 152 Filippinerna
- 153 Indien
- 154 Indonesien
- 155 Japan
- 156 Kina
- 157 Thailand
- 201 Australien
- 998 Okodbart
- 999 Framkommer ej

V14 Spekulation

I vilken grad som osäkra, vaga uppgifter i artikeln, antaganden, hypoteser, gissningar förekommer.

- 1 Huvudsakligen spekulativ text
- 2 Spekulationer förekommer
- 3 Ej spekulativ text
- 19 Okodbart

V15-V17 Aktör som kommer till tals 1-3

Bocka av de tre huvudsakliga aktörerna. Med "att komma till tals" menar vi aktörer som citeras eller refereras till.

- 1 Experter
- 2 Organisationer och myndigheter
- 3 Politiker
- 4 Privatpersoner
- 5 Drabbade
- 6 Anhöriga till drabbade
- 7 Sjukvårdspersonal
- 8 Vag/anonym källa
- 9 HIV-man, HIV-kvinna
- 10 Drabbad av HIV-man, HIV-kvinna
- 11 Polis
- 12 Jurist, domstol
- 13 Kändis
- 14 Företag
- 15 Författare, tyckare
- 16 Homosexuell man
- 17 Religiös ledare, kyrka
- 18 Medier, journalister
- 19 Saknas
- 20 Övrigt
- 101 Utländsk expert
- 102 Utländska organisationer och myndigheter
- 103 Utländsk politiker
- 104 Utländska privatpersoner
- 105 Utländska drabbade
- 106 Utländska anhöriga till drabbade
- 107 Utländsk sjukvårdspersonal

- 108 Utländsk vag/anonym källa
- 109 Utländsk HIV-man, HIV-kvinna
- 110 Utländsk drabbad av HIV-man, HIV-kvinna
- 111 Utländsk polis
- 112 Utländsk jurist, domstol
- 113 Utländsk kändis
- 114 Utländskt företag
- 115 Utländsk författare, tyckare
- 116 Utländsk homosexuell
- 117 Utländsk religiös ledare, kyrka
- 118 Utländska medier, journalister

V18-V20 Omtalad aktör 1-3

Bocka av de tre huvudsakliga omtalade aktörerna.

- 1 Experter
- 2 Organisationer och myndigheter
- 3 Politiker
- 4 Privatpersoner
- 5 Drabbade
- 6 Familj/vänner till drabbade
- 7 Sjukvårdspersonal
- 8 Vag/anonym källa
- 9 HIV-man, HIV-kvinna
- 10 Drabbad av HIV-man, HIV-kvinna
- 19 Saknas
- 20 Övrigt
- 101 Utländsk expert
- 102 Utländsk organisationer och myndigheter
- 103 Utländsk politiker
- 104 Utländsk privatpersoner
- 105 Utländsk drabbade
- 106 Utländsk familj/vänner till drabbade
- 107 Utländsk sjukvårdspersonal
- 108 Utländsk vag/anonym källa
- 109 Utländsk HIV-man, HIV-kvinna
- 110 Utländsk drabbad av HIV-man, HIV-kvinna

V21-V23 Värdering, omtalad aktör 1-3

- 1 Positiv, berömmande
- 2 Negativ, kritiserande
- 3 Både och
- 4 Varken eller, neutralt
- 19 Saknas

V24-V26 Berörda grupper

Bocka av de tre huvudsakliga berörda grupperna.

- 1 Homosexuella män
- 2 Narkomaner
- 3 Prostituerade

- 4 Ungdomar
- 5 Heterosexuella
- 6 Kvinnor
- 7 Barn
- 8 Turister
- 9 Unga män
- 10 Unga kvinnor
- 11 Sjukvårdspersonal
- 12 Invandrare
- 13 Inlagda på sjukhus
- 14 Socialt och ekonomiskt utsatta grupper
- 15 Vem som helst
- 16 Psykiskt sjuka
- 17 Partners till smittade
- 18 Blödarsjuka
- 19 Övriga
- 20 Saknas
- 21 Lösaktiga
- 22 Svarta
- 23 Män

V27 Negativt laddade värdeord

(panik, larma, katastrof...) Definiera.

1. Förekommer
- 2 Förekommer inte

V28 Specifika ord vi reagerar på

Notera om ord som bögpest, bög, homosexuella, bastuklubb osv. förekommer. Ord vi reagerar på.

V29 Kommentarer

Allt som kan vara av relevans för att förstå kodningen och hitta tillbaka till bra exempel.